

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres referanse:

Vår referanse:
16/53-5

Vår dato:
24.06.2016

Innspill til stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning

Vi viser til Kunnskapsdepartementets invitasjon 18. februar 2016 om å komme med innspill til stortingsmeldingen om kvalitet i høyere utdanning. Universitets- og høgskolerådet (UHR) takker for invitasjonen, og oversender med dette rådets synspunkter, som er godkjent av UHRs styre 14. juni 2016 etter en bred behandling av saken i vår organisasjon.

1 HOVEDPUNKTER

- Et grunnprinsipp for UHR er at forskning og utdanning må ses i sammenheng. All høyere utdanning skal være forskningsbasert. Det innebærer at et godt samspill mellom forsknings- og utdanningsvirksomheten er helt nødvendig for å oppnå god kvalitet i høyere utdanning.
- Kvalitet og kvalitetsutvikling er institusjonenes ansvar. Universiteter og høyskoler er autonome institusjoner med ulike faglige profiler og særpreg. Det blir derfor viktig å finne riktig balanse mellom pålegg i form av lov- og forskriftsbestemmelser, frivillig samordning og samarbeid f.eks. i regi av UHR, insentivordninger og institusjonenes egne strategier og tiltak for høyere kvalitet i sin virksomhet.
- UHR vil sette den nasjonale studieprogramporteføljen på dagsorden høsten 2016.
- Studentene må ha gode rammebetingelser slik at de kan bruke nødvendig tid på studiene.
- Potensielle søkere og nye studenter må få god informasjon, både fra rådgivingstjenesten i videregående opplæring og fra de høyere utdanningsinstitusjonene, om hva det vil si å være student i høyere utdanning.
- Dersom utdanninger fortsatt skal være rammeplanstyrte, må rammeplanene være på et overordnet nivå.
- Internasjonalisering vil styrke kandidatenes faglige og generiske ferdigheter, og bør komme til uttrykk i kvalifikasjonsrammeverket og læringsutbyttebeskrivelser.
- Universiteter og høyskoler må satse på utvikling av den utdanningsfaglige kompetansen til de vitenskapelige ansatte.
- Undervisning og veiledning må bli meritterende.
- Fokus på kjønnsbalanse og mangfold i academia må styrkes.

2 INNLEDNING

Stortingsmeldingen skal være en oppfølging av *Langtidsplanen for høyere utdanning og forskning*, som listet opp tre overordnede mål for norsk høyere utdanning og forskning:

1. Styrke konkurransekraft og innovasjonsevne
2. Løse store samfunnsutfordringer
3. Utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet

Stortingsmeldingen *Konsentrasjon for kvalitet* (strukturmeldingen) var neste steg på veien. Her fremheves det på side 11:

Høyere utdanning må forberede studenter på arbeidsoppgaver som ennå ikke finnes, teknologier som ennå ikke er oppfunnet og problemer vi ennå ikke vet vil oppstå. Studentene må derfor utvikle evne til kreativitet og problemløsning, kritisk tenkning og utøvelse av faglig skjønn. De må forstå komplekse sammenhenger, tilegne seg ny kunnskap og evne å arbeide på tvers av fagområder. Et mer flerkulturelt samfunn vil kreve nye løsninger og ny kompetanse. I brede og kompetente fagmiljøer kan studentene møte og stimuleres intellektuelt av undervisere og medstudenter som har ulike perspektiver og interesseområder.

Kunnskapsdepartementet har invitert til en åpen og god dialog med sektoren, og UHR ser frem til at det blir arbeidsformen også i neste fase av meldingsprosjektet. Det er stort sett enighet både innad i UH-sektoren og mellom sektoren og departementet om virkelighetsforståelsen som ligger til grunn for meldingen.

Beslutningen om at det skal utarbeides en stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning og prosessen så langt, har bidratt til at utdanningskvalitet har kommet på dagsorden i større grad enn tidligere. Det snakkes nå om utdanning på institusjonenes styremøter, på fakulteter og institutter, på konferanser og nasjonale møter. Det må fortsette.

Resultatet av utdanningsvirksomheten ved norske universiteter og høyskoler er kandidater som går ut i arbeidslivet og skal bidra til å løse fremtidens samfunnsutfordringer. Studentenes læring må derfor stå i sentrum. I tillegg er det viktig med kompetente ansatte, helhetlige studieprogram som har et internasjonalt perspektiv, kontakt med arbeidslivet, tilgjengelig og hensiktsmessig infrastruktur, et godt og inkluderende læringsmiljø, samt at studentene har tilstrekkelige personlige rammebetingelser for å kunne fokusere på studiene. Som det fremgår av strukturmeldingen vil fremtidens arbeidsliv ha et sterkt behov for studenter med både solide fagkunnskaper og gode generiske ferdigheter. Dette må gjenspeiles i utdanningene.

Vi har valgt å strukturere innspillene våre i henhold til departementets spørsmålsliste. Vi har også valgt å vise til en del dokumenter som UHR har utarbeidet, samt noen dokumenter fra andre parter som vi mener er gode innspill til denne meldingen. I tillegg viser vi til innspillene fra våre medlemsinstitusjoner.

3 DEFINISJON AV UTDANNINGSKVALITET

Det er en utfordring å definere utdanningskvalitet. Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) skriver i *Khrono* 31. mai 2016 om *Spenninger i definisjonen av kvalitet*¹.

Kvalitet kan bety det akademisk fremragende målt ut fra faginterne kriterier, eller relevans for arbeidsliv og samfunn utenfor academia. Kvalitet kan bety effektivitet i form av

¹ <http://khrono.no/debatt/hva-er-kvalitet-i-hoyere-utdanning-og-hva-bor-gjores-forbedre-den>

gjennomstrømning og studiepoengproduksjon. Kvalitet kan også bety etterlevelse av minstestandarder, som for eksempel forskriftsfestede krav til akkreditering av studier.

Det er spenninger og målkonflikter mellom flere av disse tolkningene.

UHR slutter seg til denne tilnærmingen, og mener at det er viktig at man i det videre arbeidet med meldingen legger til grunn en nyansert forståelse av kvalitet. UHR ønsker at man i større grad fokuserer på kultur for kvalitet, framfor å finne fram til en definisjon av hva kvalitet betyr for ulike typer utdanninger, fagmiljøer og institusjoner. Det må også tas høyde for at det er spenninger og målkonflikter og ulike interesser som vil vektlegge ulike aspekter ved kvalitet i høyere utdanning.

4 NASJONALE UTFORDRINGER FOR Å LØFTE KVALITETEN I HØYERE UTDANNING

Et grunnprinsipp for UHR er at forskning og utdanning må ses i sammenheng. All høyere utdanning skal være forskningsbasert. Det innebærer at et godt samspill mellom forsknings- og utdanningsvirksomheten er helt nødvendig for å oppnå god kvalitet i høyere utdanning.

Kvalitet og kvalitetsutvikling er institusjonenes ansvar. Universiteter og høyskoler er autonome institusjoner med ulike faglige profiler og særpreg. Det blir derfor viktig å finne riktig balanse mellom pålegg i form av lov- og forskriftsbestemmelser, frivillig samordning og samarbeid, for eksempel i regi av UHR, insentivordninger og institusjonenes egne strategier og tiltak for høyere kvalitet i sin virksomhet.

Kunnskapsministeren har trukket frem fem faktorer han mener er avgjørende for god utdanningskvalitet. UHR er enig i at disse er viktige. Men det store VI som brukes i opptakten til hvert punkt, tilslører behovet for en tydeligere avklaring av ansvars- og oppgavefordeling mellom mange parter. Dette må presiseres for å oppnå ønsket resultat.

Hver av de fem faktorene er gitt et innhold eller en beskrivelse som kan leses som ensidige forventninger til UH-institusjonenes styrer, ledere og tilsatte.

Etter UHRs mening er også studentenes egen innsats og myndighetenes rammebetingelser avgjørende for god utdanningskvalitet. Kunnskapsdepartementet (KD) med underliggende enheter, samt øvrige sektordepartementer må bidra for å åpne og sikre et bedre samspill mellom UH-institusjonene og det arbeidslivet det utdannes til. UHR har følgende kommentarer til statsrådets 5 punkter.

4.1 VI MÅ HA HØYE AMBISJONER PÅ STUDENTENES VEGNE

UHR er enige i påstanden om at det er for store variasjoner i dag med hensyn til forventninger og krav til studenters arbeidsinnsats, noe som også kommer til uttrykk blant annet i Studiebarometeret.

Norske universiteter og høyskoler har og skal ha en mangfoldig studentpopulasjon, både med hensyn til alder, livssituasjon, funksjonsevne, etnisk og sosial bakgrunn, faglig bakgrunn, motivasjon og forutsetninger for å gjennomføre et studium. Ambisjoner og forventninger må til en viss grad tilpasses en heterogen målgruppe.

Med høyere ambisjoner på studentenes vegne må det også stilles større krav til undervisning og oppfølging, slik at ambisjonene ikke leder til høyere frafall. Ensidig fokus på gjennomføring kan føre til lavere krav og forventninger. Derfor er det viktig at måleindikatorer og insentiver balanserer dette.

4.1.1 Læringsutbyttebeskrivelser

Alle studier som tilbys innen norsk høyere utdanning skal beskrives gjennom krav til læringsutbytte, jf. *Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring*². Læringsutbyttebeskrivelsene skal gi søkere, studenter og arbeidslivet god informasjon om hvilken kompetanse de ferdige kandidatene vil sitte igjen med etter endt studium.

En kartlegging av læringsutbyttebeskrivelser³ foretatt av NOKUT høsten 2015 konkluderer med at det muligens er behov for en gjennomgang av kvalifikasjonsrammeverket, og at det er behov for bedre veiledning til institusjonene i deres arbeid med å videreutvikle læringsutbyttebeskrivelsene.

Utarbeidelse av læringsutbyttebeskrivelser er et godt verktøy for å videreutvikle kvaliteten i studieprogrammene. UHR er enige i NOKUTs konklusjon om at institusjonene må fortsette arbeidet med å utvikle læringsutbyttebeskrivelser. Dette arbeidet må gjøres av fagmiljøene selv.

4.1.2 Informasjon og forventningsavklaring

For mange studenter oppleves det som en stor overgang å gå fra videregående opplæring til høyere utdanning. Både høyere utdanningsinstitusjoner og rådgivningstjenesten i videregående opplæring kan bidra til å gi bedre informasjon om hva høyere utdanning innebærer, både faglig og om det å være student, slik at det skapes realistiske forventninger blant de nye studentene.

Noen institusjoner og utdanninger har gode erfaringer med samtaler med studentene tidlig i studieløpet. Samtalene handler om overgangen fra videregående skole, ansvaret for egen læring, arbeidsmåter og om muligheter til individuell oppfølging. Samtalene kan være individuelle eller for grupper av studenter.

4.1.3 Samarbeid med videregående opplæring

Samarbeidet mellom videregående opplæring og høyere utdanning kan forbedres. For å legge til rette for læring i høyere utdanning er det helt nødvendig at fagmiljøene på universiteter og høyskoler har god kjennskap til læreplanene i videregående opplæring.

I samarbeid med et av sentrene for fremragende utdanning *MatRIC*, «*The Centre for Research, Innovation and Coordination of Mathematics Teaching*», har UHR ved Nasjonalt råd for teknologisk utdanning (NRT) og Nasjonalt fakultetsmøte for realfag (NFMR) utviklet felles nasjonale videoressurser⁴ for overgangen mellom videregående skole og høyere utdanning i matematikk, et fag som har hatt betydning for frafall innenfor realfaglige utdanninger. Tiltaket ble utviklet etter at en nasjonal matematikkundersøkelse for matematisk, naturvitenskapelig og teknologisk utdanning (MNT-utdanning) tydeliggjorde utfordringer knyttet til overgangen mellom nivåene.

Det er også behov for en større satsing på fremmedspråk i videregående opplæring, både for å styrke fremmedspråkmiljøene, men også for at norske studenter skal lykkes med studier i ikke-engelskspråklige land.

4.1.4 Karriereveiledning

Karriereveiledningsutvalget leverte i april sin utredning NOU 2016:7 Norge i omstilling – karriereveiledning for individ og samfunn⁵. UHR har ikke tatt stilling til forslagene i denne rapporten ennå, men ser frem til å få den på høring.

UHR vil understreke at god tilgang til og kvalitet på karriereveiledning er en viktig faktor for utdanningskvalitet, særlig for å motvirke frafall og dårlig gjennomstrømning. Vi viser forøvrig til

² <http://www.nokut.no/no/Fakta/Det-norske-utdanningssystemet/Nasjonalt-kvalifikasjonsrammeverk-for-livslang-laring/>

³ <http://www.nokut.no/no/Fakta/NOKUTs-publikasjoner/Evalueringer/Hoyere-utdanning/Kartlegging-av-laringsutbyttebeskrivelser-sluttrapport/>

⁴ <http://www.matric.no/videos>

⁵ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ny-offentlig-utredning-om-karriereveiledning/id2485618/>

Karriereforum for høyere utdannings innspill⁶ til Karriereveiledningsutvalget, og UHRs høring⁷ på delrapport 1 fra det samme utvalget.

4.1.5 Studentenes rammebetingelser

Det er viktig at studentene har gode rammebetingelser slik at de kan bruke nødvendig tid på studiene. Kvaliteten blir til i møtet mellom studenter og undervisere. Dette fordrer at de har tid og møteplasser hvor begge grupper er til stede. UHR støtter studentenes krav om fortsatt forbedret studiefinansiering og tilgang på studentboliger.

4.2 VI MÅ TILBY AKTIVISERENDE OG VARIERTE LÆRINGSFORMER

En måte å forberede studentene på komplekse oppgaver i et fremtidig arbeidsliv, er at de møter varierte undervisnings- og vurderingsformer i løpet av studiet. Dette vil bidra til å utvikle deres generiske ferdigheter. Undervisnings- og vurderingsformene bør vektlegge aktiv deltagelse fra studentenes side. Det må være sammenheng mellom læringsutbyttebeskrivelsene, undervisningsformer og hvordan studentene blir vurdert.

4.2.1 Digitalisering

Digitalisering er ikke et mål i seg selv, men et virkemiddel for økt kvalitet i utdanningene. Digitale verktøy kan bidra til å fremme god undervisning og legge til rette for læring utenom undervisningen. Det er viktig at det settes av ressurser til utvikling av nye undervisningsopplegg og vurderingsformer, slik at det ikke bare blir elektroniske versjoner av gamle opplegg. Incentivmidlene som i dag forvaltes av Norgesuniversitetet må opprettholdes, og det bør vurderes om disse kan økes.

Gjennom møtet med digitale arbeidsformer på universiteter og høyskoler blir studentene også forberedt på sitt fremtidige arbeidsliv.

Norgesuniversitetet, som sektorens kompetanseorgan for bruk av IKT i utdanningen, har levert et 16-siders innspill⁸. UHR stiller seg bak vurderingene som fremkommer av dette innspillet, men vi har ikke hatt mulighet å ta stilling til tiltakene de foreslår.

Norsk høyere utdanning har langt igjen før vi i tilstrekkelig grad klarer å nyttiggjøre oss de muligheter som ny teknologi gir. Vi har det vi kan omtale som et «pedagogisk og digitalt vedlikeholdsetterslep». Det er behov for endret kultur, økt kompetanse både hos studenter og ansatte og utbygging av infrastruktur. Strukturendringene i sektoren, hvor flere institusjoner nå har mange campus vil tvinge frem behov for flere digitale løsninger. Dette må brukes som en mulighet til å forbedre undervisningen for alle studentene.

Departementet har oppnevnt en arbeidsgruppe for å utarbeide en IKT-strategi for UH-sektoren. UHRs administrasjonsutvalg, utdanningsutvalg og studieadministrativt utvalg har levert innspill til gruppen og vi viser til disse⁹.

Studentaktiviserende undervisningsformer som for eksempel «flipped classroom» krever andre lokaler enn mange institusjoner har til rådighet i dag. Ved oppussing og nybygg må det vektlegges at lokalene skal være fleksible og egnet for nye undervisningsformer.

⁶ <https://www.regjeringen.no/contentassets/805a59435ebe4cf7938253ec0179e981/karriereforumhu.pdf>

⁷ <https://www.regjeringen.no/contentassets/8acf705b97d54b3ab915bd3eb6e84481/uhr.pdf>

⁸ <http://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/kd/hoeringer/hoeringsdok/2016/innspill-til-stortingsmelding-om-kvalitet-i-hoyere-utdanning/Download/?vedleggId=21dc28c1-d137-4dde-bfcd-d86371d71389>

⁹ http://www.uhr.no/aktuelt_fra_uhr/tilbakemelding_fra_uhrs_utdanningsutvalg_til_kds_arbeidsgrup
http://www.uhr.no/aktuelt_fra_uhr/tilbakemelding_fra_uhrs_administrasjonsutvalg_til_kds_arbeid

4.2.2 Utdanningsfaglig kompetanse

Universitets- og høyskolerådet (UHR) har utarbeidet veiledende retningslinjer for universitets- og høyskolepedagogisk basiskompetanse¹⁰ som kan være et felles grunnlag for universitetenes og høyskolenes arbeid med å styrke kvaliteten på undervisning og læring. Retningslinjene må anses som et forslag til minstekrav til pedagogisk basiskompetanse for undervisere i høyere utdanning. Det er også viktig at faglig ansatte får tilbud om kontinuerlig utvikling av deres pedagogiske kompetanse.

Ph.d.-studenter i fireårig løp som har undervisningsoppgaver, bør få tilgang til samme opplæringstiltak innen undervisning og formidling som andre vitenskapelige ansatte.

Det er behov for at undervisere behersker og tar i bruk et større mangfold av undervisnings- og vurderingsformer. For å lykkes med omstilling i høyere utdanning må underviserne opparbeide seg kompetanse på ulike læringsformer, og de må få tid til å utvikle nye undervisningsopplegg. Ulike tiltak kan vurderes, for eksempel «undervisningstermin» på linje med forskningstermin, undervisningsfrie perioder som brukes på oppdatering og utvikling av nye undervisningsopplegg eller lignende.

Det bør etableres møteplasser for erfaringsutvekslinger innen pedagogisk og didaktisk utviklingsarbeid, særlig innad på institusjonene, men også regionalt og nasjonalt.

Formelt styres kravene til den utdanningsfaglige kompetansen av «Forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger». Her fremkommer kravet til ansettelse som førsteamanuensis og professor på følgende måte:

Dokumentert relevant praktisk-pedagogisk kompetanse på grunnlag av utdanning eller undervisning og veiledning.

UHR mener at det bør være krav til utvikling også i den pedagogiske kompetansen i karriereløpet, og at dette bør komme til uttrykk både som et strengere krav til ansettelse som professor enn som førsteamanuensis og være et kriterium for opprykk.

UHR mener at det er viktig at det stilles krav til formell pedagogisk kompetanse enten ved tilsetting eller i løpet av en viss tid etter tilsetting. Det er viktig å fokusere på undervisningskompetanse, men UHR mener at dagens formulering ivaretar den nødvendige fleksibiliteten som institusjonene har behov for.

4.2.3 Internasjonalisering

Et annet viktig virkemiddel for å gjøre studentene forberedt på et komplekst og mangfoldig arbeidsliv er internasjonalisering av studiene. Universiteter og høyskoler jobber for å øke mobiliteten blant studenter. Det er store variasjoner mellom fag og institusjoner, men andelen studenter som tar deler av utdanningen i utlandet er for lav¹¹. Et studieopphold i utlandet gir studentene et annet faglig perspektiv og språk- og kulturkompetanse, som er verdsatt i arbeidslivet. Det er derfor viktig at alle studenter tilbys en internasjonal komponent i utdanningen.

Institusjonene må vurdere hvordan studentene best kan tilegne seg denne kompetansen, og eventuelt legge inn utvekslingsopphold som «standard» i studieprogrammene. Det er også svært viktig at det inngås gode kvalitetssikrede og relevante avtaler som er forankret i fagmiljøene, slik at læringsutbyttet blir best mulig for studentene. I noen tilfeller kan det være relevant å samarbeide med universiteter i utviklingsland eller med universiteter som ikke ligger høyt på rankinger, for å tilføre studentene komplementær kunnskap til det de får ved sin hjemmeinstitusjon.

¹⁰ http://www.uhr.no/ressurser/veiledninger/veiledende_retningslinjer_uh-pedagogisk_basiskompetanse

¹¹ Kun 15 pst av norske studenter med oppnådd grad har tatt 3 måneder eller mer av utdanningen i utlandet

UHR er opptatt av at også kortere utenlandsopphold gir studentene viktig erfaring. Spesielt noen av profesjonsutdanningene har utfordringer med å tilrettelegge for 3 måneders studier i utlandet. Her er det en reell underrapportering av studentmobilitet fordi mobilitet som ikke gir økonomisk uttelling, ofte ikke blir registrert eller verdsatt i tilstrekkelig grad.

UHR mener at internasjonalisering i utdanning ikke må begrenses til å handle om antall inn- og utreisende studenter. Studenter på norske universiteter og høyskoler skal oppleve at de er en del av et internasjonalt fagmiljø når de studerer i Norge. Kunnskapsproduksjonen og samfunnsutfordringene er internasjonale og det må også prege utdanningene i Norge. For å øke kvaliteten i utdanningen er det derfor også viktig å øke andelen ansatte som reiser ut og på denne måten opparbeider seg et internasjonalt faglig nettverk som de trekker inn i forskningen og undervisningen. Erfaringer fra norske studenter og ansatte som kommer tilbake fra utvekslingsopphold kan i større grad tas i bruk i undervisningen og fagmiljøene bør også i større grad nyttiggjøre seg erfaringene fra internasjonale studenter på norske universiteter og høyskoler.

Internasjonalisering for alle vil styrke kandidatenes faglige og generiske ferdigheter og bør komme til uttrykk i kvalifikasjonsrammeverket og læringsutbyttebeskrivelsene.

4.2.3.1 SATSING PÅ FREMMEDSPRÅK

For å øke samarbeidet med utdanningsinstitusjoner i ikke-engelskspråklige land, er det viktig at norske studenter og ansatte på institusjonene har gode språkkunnskaper. Dette gjelder alle fagområder, ikke bare utdanninger innen fremmedspråk. Arbeidslivet ønsker kandidater som har språk- og kulturkunnskap i tillegg til for eksempel økonomi- eller ingeniørutdanning. Læringsutbyttet blir størst for studenter som behersker språket i det landet de studerer. Det er et stort gap mellom de språklige ferdighetene elevene har fra videregående skole, og det som kreves for å beherske en studiesituasjon på for eksempel tysk eller fransk. En økt satsing på fremmedspråk i det norske utdanningssystemet vil bidra til bedre grunnlag for internasjonalisering i høyere utdanning.

Lånekassen gir støtte til språkopplæring for studenter som skal studere i ikke-engelskspråklige land. UHR er opptatt av at slike tiltak ikke slår negativt ut på andre områder, for eksempel for beregning av andel kandidater som gjennomfører på normert tid.

4.2.3.2 FELLESGRADER

Fellesgrader er en form for internasjonalisering med høy grad av faglig integrering mellom studiene i hjemlandet og ved partneruniversitetene. Det er krevende både faglig, økonomisk og administrativt å forvalte slike studieprogram. For å lykkes bedre med å få på plass flere gode fellesgrader med utenlandske utdanningsinstitusjoner, er det behov for å kartlegge utfordringer og dele erfaringer mellom institusjoner og fagmiljøer. Vi viser til UHRs *Fellesgradshåndbok*¹², samt dokumentet *Fellesgrader på ph.d.-nivå, introduksjon og veileder*¹³.

4.3 VI MÅ SKAPE EN KVALITETSKULTUR OG EN TYDELIG UTDANNINGSLEDELSE

Utvikling av en kvalitetskultur og utvikling av studiekvaliteten er i hovedsak et institusjonsansvar. Vi vil likevel peke på at UHRs fagstrategiske enheter hvor dekaner og instituttledere er representert, utgjør viktige møteplasser for diskusjon av og erfaringsutveksling om kvalitetsspørsmål på tvers av institusjonen, og vi nevner her et eksempel fra samarbeidet innenfor matematisk-naturvitenskapelige og teknologiske fag (MNT-fag).

4.3.1 MNT-konferansen og Scholarship of teaching and learning (SoTL)

Innenfor MNT-fagene er det etablert en arena for en vitenskapelig tilnærming til undervisning og læring. Den første MNT-konferansen ble gjennomført i 2015, og er dokumentert blant annet med et

¹² http://www.uhr.no/documents/Fellesgradsh_ndbok_endelig.pdf

¹³ http://www.uhr.no/documents/Veileder_fellesgrader_270116.pdf

temanummer av *UNIPED*¹⁴. MNT-konferansen er en arena for å dokumentere arbeid med utdanningskvalitet, for kunnskapsdeling og utvikling, og for å øke undervisningens status.

Lederartikkelen i UNIPEDs temanummer; *Utdanningskvalitet i teknologi og realfag – en vitenskapelig tilnærming til undervisning og læring*¹⁵, gir en god oversikt over arbeidet som er gjort, bakgrunnen for det og oppnådde resultater. MNT-konferansen har som formål å fremme MNT-utdanningenes kvalitet og relevans gjennom en forskningsbasert og vitenskapelig tilnærming til undervisning og læring i fagene, slik vi kjenner det fra forskning.

Når Scholarship of Teaching and Learning (SoTL) brukes som tilnærming, er det selve bevisstheten rundt gjennomføringen av undervisningen som står i sentrum. Praksis og undervisning vil alltid følges av observasjoner og refleksjoner. Det teoretiske rammeverket som ligger til grunn for denne tilnærmingen fokuserer videre på en kontinuerlig kunnskapsutvikling og at kunnskapen skal deles og videreutvikles.

En nasjonal koordinering i regi av UHR, hvor ledere og fagpersoner møtes på tvers av institusjonsgrensene for å arbeide med utdanning, har vært viktig for å lykkes med satsningen. UHR mener at arbeidet har bidratt til nasjonalt robuste fagmiljøer og økt pedagogisk bevissthet innen MNT-utdanning.

Et annet konkret resultat av MNT-konferansen og fokuset på SoTL er etablering av et felles nordisk vitenskapelig tidsskrift for MNT-utdanning; *Nordic Journal of STEM Education*¹⁶.

Arbeidet med utdanningskvalitet på MNT-feltet er dokumentert i to større rapporter¹⁷; samt i artikler¹⁸ på internasjonale konferanser. Arbeidet har klar overføringsverdi til andre fagområder.

¹⁴ <https://www.idunn.no/uniped/2015/04>

¹⁵ https://www.idunn.no/uniped/2015/04/utdanningskvalitet_i_teknologi_og_realfag_en_vitenskapel.

¹⁶ <https://www.ntnu.no/ojs/index.php/njse>

¹⁷ http://www.uhr.no/documents/Rapport_Kvalitet_og_relevans_MNT.pdf

http://www.uhr.no/documents/Rapport_SAK_og_Implementering_Ingeni_rutdanning_sendt_KD_010613.pdf

¹⁸ Jakobsen, M. M., & Andersson, R. (2015). A scientific approach to teaching – to reach innovative pedagogical approaches nationwide. Proceedings of the 43th SEFI Conference, 29. juni–2. juli 2015, Orleans, France, publisher SEFI, Societe Europeenne pour la Formation des Ingenieurs.

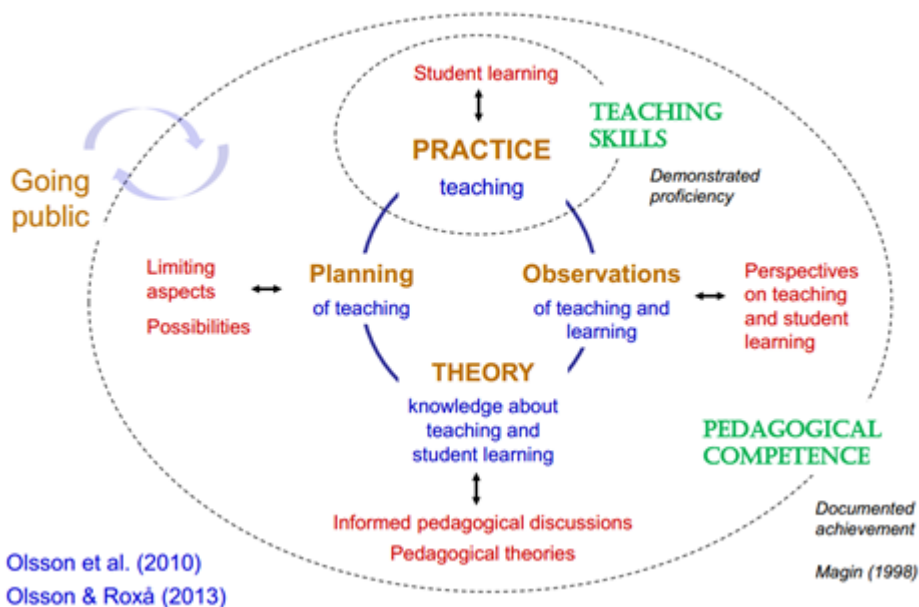
Andersson, R., & Jakobsen M. M. (2015). A Scholarly Approach to Reach Scholarly Approaches Nationwide. Paper presented at The 1st EuroSoTL Conference, Cork, Ireland.

Jakobsen, M. M., & Andersson, R. (2015). Utdanningskvalitet i teknologi og realfag - en vitenskapelig tilnærming til undervisning og læring. UNIPED 04/15
https://www.idunn.no/uniped/2015/04/utdanningskvalitet_i_teknologi_og_realfag_en_vitenskapel.

UHR og Nasjonalt senter for realfagsrekruttering (2015). Artikkelsamling fra MNT-konferansen; Teach less, Learn More (Jakobsen, M.M, Editor.).

Jakobsen, M.M: A competence based framework for engineering education. 40th SEFI Conference, 23-26 September 2012, Thessaloniki, Greece, Proceedings 40th SEFI Conference, publisher SEFI, Societe Europeenne pour la Formation des Ingenieurs, 2012

Pedagogical competence – a SoTL model

Figur 1: Pedagogisk kompetanse, en SoTL-modell. [Olsson & Roxå 2013]

4.3.2 Studieprogram

Studieprogrammet er den sentrale enheten i norsk høyere utdanning, men både organisering, oppbygging og ledelse av studieprogrammer varierer mellom og innen institusjoner.

4.3.2.1 STUDIEPROGRAMMENE SOM ORGANISATORISK ENHET

Institusjonene er ulikt organisert i fakulteter, institutter eller avdelinger. Noen institusjoner er organisert etter faglige disipliner, mens andre er organisert etter studieprogrammer. Dette gjør at de studieprogramansvarlige har ulike rammebetingelser å forholde seg til, avhengig av institusjonens valg av organisasjonsstruktur. Noen har kun ansvar for faglig koordinering, mens andre i tillegg har budsjett- og personalansvar.

Uansett modell er det viktig at det er god dialog og godt samarbeid mellom de ulike aktørene i et studieprogram, og at studieprogramledelsen sørger for at helheten i programmene ivaretas.

4.3.2.2 OPPBYGGING AV STUDIEPROGRAM

Oppbygging og utvikling av studieprogrammene og programporteføljen er viktig for kvaliteten i høyere utdanning. Mange ulike studieprogram med faste emner gjør situasjonen uoversiktlig for søkere, og kan føre til større grad av omvalg. Færre, løst sammensatte programmer gir større utfordringer for sammenheng og progresjon. Studentene er modne for å ta sine valg på ulike tidspunkt. Disse hensynene må balanseres når institusjonene designer sine studieprogram.

På samme måte er det utfordringer knyttet til innretningen på emner. Skal institusjonene tilby store fellesemner som er like for alle studieprogrammene de inngår i, for eksempel innføringsemner i realfag, eller skal emnene tilpasses det enkelte studieprogram? Her må ressursbruk balanseres mot relevans.

4.3.2.3 NASJONAL STUDIEPROGRAMPORTEFØLJE

Studentene tar i sitt innspill til orde for å vurdere den nasjonale studieprogramporteføljen. UHRs utdanningsutvalg vil sette dette på dagsorden til høsten. Vi er opptatt av institusjonenes autonomi, men ønsker også å bidra til en nasjonal tilnærming.

4.4 VI MÅ INTEGRERE STUDENTENE I DET AKADEMISKE FELLESSKAPET

Det vil i all hovedsak være institusjonenes ansvar å integrere studentene i det akademiske fellesskap, og blant annet invitere dem inn i forskningsprosesser. Studenter kan være en god ressurs for forskningen.

På nasjonalt nivå mener UHR det er viktig å få utdanningsperspektiver inn i forskningsprosjekter. For alle prosjekter i UH-sektoren bør det vurderes i hvilken grad studenter kan involveres i prosjektene og hvordan forskningen skal komme studentene til gode som ny kunnskap.

I tillegg til å bli godt integrert i eget fagmiljø, bør det også legges til rette for bedre muligheter for samarbeid på tvers av studieprogrammene.

4.5 VI MÅ SIKRE SAMSPILL MED ARBEIDSLIVET

Institusjonene er opptatt av arbeidslivsrelevans i studiene og å lette overgangen til arbeidslivet for kandidatene. Godt samarbeid mellom UH-institusjoner og arbeids- og næringsliv er viktig for å sikre dette. Universiteter og høyskoler har ulik faglig profil, og samarbeidet har mange ulike former. Vi viser til brev fra UHR til KD 24. juni 2015 om arbeidslivserfaring i høyere utdanning (vedlagt).

Tiltak for å styrke samfunns- og arbeidslivsrelevansen i studieprogrammene er også omtalt i vårt innspill til humaniorameldingen¹⁹. Tiltakene som nevnes her er relevante også for andre fagområder.

UHR har god erfaring med å ha representanter for arbeidslivet representert i våre fagstrategiske enheter, og vi vil ha fokus på dette aspektet når vi skal gjennomgå vår organisasjonsstruktur i nærmeste fremtid.

NOKUTs undersøkelse om universiteters og høyskolars arbeidslivskontakt og studienes relevans for arbeidslivet²⁰, tyder på at UH-sektoren fortsatt bør arbeide for å styrke kontakten med arbeids- og næringslivet. Samme undersøkelse indikerer også at ordningen med Råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA) ikke har fungert etter intensjonen. Det kan være mange grunner til dette, blant annet organiseringen internt ved UH-institusjonene, uklare og urealistiske forventninger til RSA-ene, og at ordningen fortsatt er relativt ny. Ved etablering av nye nasjonale ordninger er det viktig at disse forankres på gode måter i UH-institusjonene.

4.6 ANDRE FAKTORER

4.6.1 Forskningsbasert utdanning og dannelse

De akademiske tradisjonene knyttet til humanistisk tenking og refleksjon kommer lett i bakgrunnen dersom man velger et mer kortsiktig nytteperspektiv. Like viktig som å løse samfunnets behov her og nå, er det å legge grunnlag for vitenskapelig refleksjon, kritisk tenking og faglig forståelse. De samfunnsøkonomiske sidene ved forskning og utdanning er godt synliggjort i kunnskapsministerens fem punkter. UHR etterlyser også fokus på verdien utdanning har for den enkelte student – for utvikling av evner og for selvrealisering.

I strukturmeldingen står det:

¹⁹ <https://www.regjeringen.no/contentassets/f4f06dd8b4b64992bd7a469cecb3bbfe/innspill-fra-nasjonalt-fakultetsmote-for-humanistiske-fag.pdf>

²⁰ http://www.nokut.no/Documents/NOKUT/Artikkelbibliotek/UA-enhet/Tettere_samarbeid_mellom_akademia_og_arbeidsliv_n%C3%B8dvendig_fun.pdf

Utdanning av høy kvalitet er forankret i solide fagmiljøer som selv utfører eller baserer seg på forskning. Fagporteføljen er basert på oppdatert forskning, og de som underviser bruker kunnskap om forsknings- og utviklingsarbeid (FoU) for å lære opp studentene i vitenskapelige tenkemåte og metode.

Høyere utdanning skal være forskningsbasert, jf. *lov om universiteter og høyskoler, §1-3a*. Forskningsbasert høyere utdanning stiller andre krav til dokumentasjon og formidling av den forskningen som foregår på UH-institusjoner enn den forskningen som skjer på forskningsinstitutter. Dette skiller også høyere utdanning fra annen utdanningsvirksomhet.

Forskningsbasert utdanning gir studentene ny og oppdatert kunnskap, men også opplæring i forskningsbasert metode og kritisk tenkning. Gjennom å lære studentene til selv å tilegne seg forskning og benytte seg av forskningsmetoder i løpet av utdanningen, har de et mye bedre utgangspunkt for å holde seg oppdatert på nyere viten, også etter at de har kommet ut i arbeidslivet.

Behovet for et kompetanseløft i lærerutdanningene er aktualisert ved overgangen til femårige grunnskolelærerutdanninger. For lærerutdanningene er det viktig både å styrke den profesjonsorienterte vitenskapelige kunnskapsbasen for lærerutdanningene, og å øke forskningskompetansen blant lærerutdannerne.

For gode eksempler på FoU-basert utdanning viser vi til inspirasjonsnotatet *Utdanning i endring – Nye muligheter for FoU + Utdanning*²¹.

4.6.2 Innovasjon

Norske universiteter og høyskoler har et viktig ansvar for å bidra til innovasjon i norske virksomheter og i offentlig sektor, og gjør dette først og fremst gjennom utdanning av kandidater.

En arbeidsgruppe oppnevnt av UHR utarbeidet i 2013 et notat med innspill til en begrepsavklaring, eksempler på innovasjonsaktiviteter og hvordan institusjonene kan arbeide med innovasjon²².

4.6.3 Kjønnbalanse og mangfold

Rapporten *Kjønnbalanse og læringsutbytte*²³ viser at kvinnelige og mannlige masterstudenter som er intervjuet foretrekker å arbeide i kjønnsblandede grupper. Studentene har erfart at dette gir bedre dynamikk, samt at flere perspektiver og erfaringer kommer til uttrykk, noe de mener er positivt for læringsutbyttet. Samtidig er det stadig flere fag som er preget av stor overvekt av ett kjønn, og UHR mener det bør iverksettes tiltak, både nasjonalt og lokalt, som kan motvirke denne utviklingen.

Heterogene studentgrupper kan bidra til økt kvalitet på utdanning idet kunnskap utvikles når ulike perspektiver møtes. Men det skjer ikke av seg selv; det krever kompetanse og tilrettelegging for å sikre at nye perspektiver og erfaringer inkluderes i undervisningen. Studentene blir bedre i stand til å møte et mangfoldig samfunn når mangfoldperspektiver er inkludert i pensum, og de møter mangfold blant studenter og ansatte.

5 RELEVANS

Utdanningene står i et dilemma mellom å gi instrumentell opplæring som gjør at kandidatene kan utføre arbeid umiddelbart etter fullført utdanning versus å gi kandidatene en basis for læring og kunnskapsutvikling som også gjør dem attraktive og kompetente i fremtidig arbeidsliv. Ferdige

²¹ http://www.uhr.no/documents/Utdanning_i_endring_Nye_muligheter_for_FoU_Utdanning.pdf

²² http://www.uhr.no/ressurser/temasider/innovasjon/innovasjon_-_uhrs_inspirasjonsnotat

²³ ²³ Thun, Cecilie; Holter, Øystein Gullvåg (2013). Kjønnbalanse og læringsutbytte - En studie av betydningen av kjønns(u)balanse for masterstudenters opplevelse av læringsutbytte og studiekvalitet. 2013

kandidater vil også ha et kontinuerlig behov for faglig påfyll, og i et livslangt læringsperspektiv vil etter- og videreutdanningsvirksomheten ved UH-institusjonene bli stadig viktigere.

5.1 RELEVANS I ETTER- OG VIDEREUTDANNINGSTILBUD

Relevans kan defineres ut fra hvilken grad en utdanning forbereder kandidatene på arbeidslivet og de til enhver tid aktuelle arbeidsoppgavene. En dimensjon ved utdanningskvalitet er hvorvidt studenter oppnår den kompetansen de trenger i møte med det samfunnet de skal virke i, og i møte med de behovene man ser i dagens samfunn. Dette er kanskje særlig viktig med tanke på hvilke fag og emner som tilbys som etter- og videreutdanning. Et eksempel er hvordan flyktnings situasjonen og et stadig økende kulturelt mangfold i Europa og Norge gir økt behov for kompetanse om problemstillinger knyttet til økt mangfold.

5.2 PRAKSISSTUDIER

Praksis som en del av utdanningen bidrar i høy grad til arbeidslivsrelevans, og UHR er opptatt av at praksisdelen av utdanningene også holder høy kvalitet. Under dette punktet velger UHR å bruke praksisstudiene i helse- og sosialfaglige profesjonsutdanninger og påbyggingsstudier som eksempel. Kvalitetsutfordringene er beskrevet i det nasjonale prosjektet *Kvalitet i praksisstudier (2013-2014)*²⁴, som også inneholder konkrete anbefalinger til hva som bør gjøres.

5.2.1 Praksisstudier i de helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene

Om lag 20 prosent av alle registrerte studenter i UH-sektoren tar helse- eller sosialfaglige utdanninger. Praksis er en viktig del av disse utdanningene, og en forutsetning for å nå læringsmålene.

Praksisstudier skal forberede kandidatene til å arbeide tett med pasienter/klienter/brukere av helse- og velferdstjenestene i Norge. UH-sektoren har, og vil ha, ansvaret for utdanningskvaliteten i alle studieprogram, men kvalitet og kvalitetsutvikling i praksisstudiene forutsetter et forpliktende samarbeid mellom UH-sektoren og hele bredden av helse- og velferdsfaglige tjenesteområder.

De viktigste oppfølgingspunktene fra rapporten er nevnt under punkt 6.

6 FRAFALL OG GJENNOMSTRØMNING

Et høyt frafall og dårlig gjennomstrømning er et samfunnsøkonomisk problem, men kan ikke nødvendigvis kun forstås som et resultat av dårlig utdanningskvalitet. UHR mener at det er helt naturlig at studenter skifter studium, og det bør utvikles systemer som fanger opp slike skifter, slik at dette ikke kategoriseres som frafall. Vi vil også peke på at ikke alle studenter er heltidsstudenter, og at det kan forklare lavere studieprogresjon.

Ulik startkompetanse hos studentene er en utfordring, og dette kan selvsagt også påvirke gjennomføringen. UHR ser imidlertid behov for forholdsvis ensartede og forutsigbare opptakskrav, slik at kommende studenter vet hva de har å forholde seg til også før de tar sitt endelige valg om hvilken utdanning de vil satse på.

Universiteter og høyskoler skal bidra til livslang læring og har søkere eller studenter med ulike forkunnskaper og forutsetninger for å lykkes i høyere utdanning. Flere institusjoner har arbeidet med å rekruttere fra underrepresenterte befolkningsgrupper og har igangsatt inkluderingstiltak i studietiden. Til tross for dette, er det fortsatt en snevrere rekruttering til høyere utdanning enn

²⁴ http://www.uhr.no/documents/praksisprosjektet_sluttrapport_ver2.pdf

ønskelig. Derfor er det fortsatt viktig å utvikle tiltak for å hindre frafall av det underrepresenterte kjønn, studenter fra ulike minoriteter, ulike aldersgrupper mm.

Høy kvalitet på utdanningene, god oppfølging av studentene og tydelig samfunns- og arbeidslivsrelevans er viktige faktorer for å fremme god studiegjennomføring. Det er primært institusjonenes ansvar å videreutvikle og å ivareta dette, men det er også nyttig å diskutere og utveksle erfaringer i UHRs fagstrategiske enheter og utvalg.

UHR er opptatt av at problemstillinger knyttet til gjennomføring og frafall nyanseres. Det er viktig å identifisere frafallet som utdanningsinstitusjonene har mulighet til å gjøre noe med, og ta tak i dette.

6.1 PRAKSISSTUDIER

Gode praksisstudier rekrutterer studenter og forebygger frafall. Det er godt dokumentert at engasjerte og kvalifiserte veiledere skaper gode praksisopplevelser for studentene. Dette blir raskt kjent, så praksissteder som går inn for å tilby gode praksisstudier innenfor fornuftige og forutsigbare rammer, får studenter som trives. Dette er studenter som også ønsker å komme tilbake når de skal ut i jobb – altså en investering i nødvendig rekruttering av personell.

6.2 BRUK AV BIBLIOTEKSTJENESTER

Forskning fra blant annet USA viser at studenter som bruker institusjonenes bibliotekstjenester har mindre frafall og oppnår bedre resultater²⁵. Særlig har studenter som etablerer gode bibliotekvaner i første semester oppnådd bedre resultater: "first-year students who used libraries in their first semester had higher grade point averages and retention when controlling for additional factors."²⁶

7 UTDANNINGENS STATUS

Heving av utdanningens status er en viktig faktor, men utdanning og forskning må ikke settes opp mot hverandre. Det bør heller utvikles ordninger som bidrar til å fremme samspillet mellom UH-institusjonenes utdannings- og forskningsvirksomhet.

En utfordring som kun indirekte berøres gjennom de fem faktorene, er behovet for å ha sterke og solide fagmiljøer for hvert studieprogram som kvalitetsfremmende tiltak. En god karrieropolitikk for å sikre at de beste fagfolk forblir i akademia, er også viktig.

7.1 FAGLIG FELLESSKAP

Mangfoldet i høyere utdanning er stort både i studentmassen og i bredden av studietilbud. Fellesnevneren er at alle studenter som starter på et studieprogram bør kunne forvente seg en helhet og sammenheng i studieprogrammet som gjør at de selv opplever progresjon i løpet av studiet. De bør heller ikke utsettes for stor grad av overlapp mellom ulike emner eller at sentrale tema ikke er behandlet i utdanningen. Et godt studieprogram skapes ikke av enkeltpersoner, men av et faglig fellesskap. Det er viktig at studieprogrammene legges opp slik at studentene møter et mangfold av undervisnings- og vurderingsformer, og at fagmiljøet i fellesskap kan diskutere seg frem til hvordan denne miksen av undervisnings- og vurderingsformer kan settes sammen på en best mulig måte.

²⁵ Matthews, Joseph R: Library assessment in higher education. Second edition. Santa Barbara, Ca: Libraries Unlimited, 2015

²⁶ Soria, Krista M; Fransen, J; Nackerud, S : Library use and Undergraduate Students Outcomes : New Evidence for Students' Retention and Academic Success I : Libraries and the Academy, Vol. 13, number 2. Pp 147-164.

7.2 MERITTERING

I dag er det hovedsakelig forskningsvirksomheten som er meritterende. For å oppnå en bedre balanse mellom forskning og utdanning, vil det være viktig at også undervisning og veiledning blir meritterende. Som nevnt tidligere bør det være krav til utvikling av pedagogisk kompetanse for opprykk fra førsteamanuensis til professor. Det bør også utvikles lokal lønns- og personalpolitikk som verdsetter utdanning. Rapporten *Innsats for kvalitet*²⁷ fra NTNU og UiT Norges arktiske universitet, kan tjene som et godt eksempel. Her foreslås det blant annet et helhetlig system for merittering av undervisningskompetanse med to nivåer av dokumentert kompetanse; henholdsvis "merittert underviser" og "fremragende utdanner".

7.3 VEILEDERKOMPETANSE

Blant praksisveiledere satses det stort på formell og reell kompetanseheving i tjenesteområder særlig i kommunal sektor, NAV og i barnevernet. Praksisprosjektet viser at god veiledningskompetanse blir oppfattet som så avgjørende for kvalitet i praksisstudiene og kvalitet i profesjonsutdanningene, at UHR støtter forslaget fra praksisprosjektet om å utvikle en nasjonal modell for veilederutdanning. Den skal angi hva som er generisk læringsutbytte i en slik pedagogisk utdanning, mens det fagdidaktiske utvikles per profesjon.

7.4 KJØNNBALANSE

Manglende kjønnsbalanse i høyere utdanning påvirker forskningens og utdanningenes kvalitet. God karrieropolitikk skaper gode fagmiljøer og kvalitet i forskning og utdanning for alle. Dette er særlig viktig for kvinners rekruttering til vitenskapelige stillinger generelt og til toppstillinger spesielt. For å få dette til må karriereveiledningen være målrettet og systematisk blant studenter og ansatte på alle nivåer.

8 UTVIKLING AV DEPARTEMENTETS STYRING OG VIRKEMIDLER

Det er vanskelig å komme frem til gode målbare størrelser for å vurdere utdanningskvalitet. Det er forholdsvis enkelt å måle gjennomstrømming og frafall. Rent samfunnsøkonomisk er disse tallene viktige, men de er ikke nødvendigvis tegn på god eller dårlig kvalitet i utdanningen. Et godt sett med indikatorer for utdanning balanserer krav til gjennomstrømming med andre krav, som gode internasjonale komponenter og høyt nivå på læringsutbyttet.

Ordningen med mer langsiktige utviklingssamtaler med institusjonene (UKP-avtaler) kan være et viktig virkemiddel for kvalitetsheving. En videreutvikling av finansieringsordningen med fokus på kvalitet må også fremheves.

8.1 RAMMEPLANER

Det er fordeler og ulemper med rammeplanstyring av høyere utdanning. Dersom utdanninger skal være rammeplanstyrte, må de utformes på et overordnet nivå, og institusjonene må ha mulighet til å gi utdanningene sitt eget særpreg.

Rammeplanene gir klare føringer for utdanningenes arbeid med utdanningskvalitet i program- og emneplaner. UHR er opptatt av at institusjonene og fagmiljøene får tilstrekkelig tid til å

²⁷ <https://www.ntnu.no/documents/1263030840/1268058549/Innsats+for+kvalitet+-+Forslag+til+et+meritteringssystem+for+undervisning+ved+NTNU+og+UiT+Norges+arktiske+universitet.pdf/aa+dea128-638f-4e2f-8516-5a2ffa54b87a>

implementere nye rammeplaner. For eksempel får institusjonene som tilbyr grunnskolelærerutdanningene minimalt med tid til å utvikle god utdanningskvalitet i ny femårig lærerutdanning, fordi rammeplanen ikke kommer i tilstrekkelig god tid for institusjonenes arbeid med program- og emneplaner. Dette bør det tas hensyn til ved fremtidige revisjoner av rammeplanstyrte utdanninger.

Hvorvidt studier skal være rammeplanstyrt eller ikke bør også vurderes. På oppfordring oversendte UHR i januar 2016 et uformelt innspill til Kunnskapsdepartementet om hvordan UHR kan spille en rolle i et eventuelt nytt styringssystem for fastsetting av kompetansekrav til kandidater fra helse- og sosialfaglige profesjonsutdanninger (vedlagt).

Prosjekt *Felles innhold*²⁸ leverte et godt forankret og bredt begrunnet forslag til KD 1. juni 2015 om hva som bør inngå av felles sluttkompetanse på tvers av alle 19 profesjonsutdanningene innen helse og velferd. Det er vår oppfatning at dette forslaget kan videreutvikles til å utgjøre det faglige innholdet i en ny type overordnet og felles rammeplan på forskriftsnivå.

8.2 FINANSIERING

Kunnskapsdepartementet har opprettholdt de seks kategoriene for finansiering av studier, noe som betyr at Hægeland-utvalgets forslag om endring til fire kategorier ble forkastet. UHR har siden *Handlingsromutvalget*²⁹ leverte sin rapport, pekt på utfordringer knyttet til disse studiekategoriene og de reelle kostnader per studium³⁰. Dette gjelder særlig for studier som er eksperimentelle, med bruk av laboratorieundervisning og dyr infrastruktur, og de utdanninger som har store utgifter forbundet med praksisstudier.

Prosjektet *Kvalitet i praksisstudier* har levert et omfattende og godt begrunnet sett av forslag til hva partene bør gjøre som oppfølging. Et nasjonalt avtaleverk for samarbeid om praksisstudier, basert på enighet om kvalitetsindikatorer, må på plass. Det er behov for en lovfesting av et likelydende «sørge for»-ansvar for utdanningsoppdraget til alle tjenesteområder av betydning for praksisstudier i profesjonsutdanningene.

8.3 FORSKNING PÅ UTDANNING

NIFU kartla høsten 2015 forskning på forhold som påvirker studenters læring³¹. I det norske sammendraget kan vi lese følgende:

Vi vet ganske mye om mange av de rammebetingelser som har betydning for kvaliteten på utdanningene, og vi vet mye om generelle prinsipper for organisering og støtte av gode læringsprosesser. Vi vet imidlertid mindre om hvordan læring utspiller seg i ulike program- og kurssammenhenger, og hvilke utfordringer studenter og lærere erfarer i så henseende. Det er behov for mer kunnskap om disse prosessene, ikke minst basert på empiriske studier i norsk sammenheng.

Selv om litteraturen peker på mange viktige innsatsfaktorer med tanke på rammebetingelsene for kvalitet, vet vi mindre om de interne mekanismene og prosessene som bidrar til kvalitet. Organisering, ledelse, og strategiske og ressursmessige disposisjoner er blant annet mekanismer som har betydning for kvalitet. Her er det viktig å skille mellom kvalitet som prosess og som produkt. Forholdet mellom eksterne rammebetingelser og interne prosesser er av mange grunner viktig å utforske nærmere, ikke minst med tanke på hvordan offentlige ressurser kan anvendes best mulig for kvalitet i høyere utdanning.

²⁸ http://www.uhr.no/prosjekter/felles_innhold_i_de_helse_og_sosialfaglige_profesjonsutdann

²⁹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/handlingsrom-for-kvalitet/id594052/>

³⁰ http://www.uhr.no/aktuelt_fra_uhr/handlingsrom_for_kvalitet_-_felles_virkelighetsforstaelse

³¹ <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2360199>

UHR mener at implikasjoner av økt digitalisering og internasjonalisering er eksempler på interessante temaer som det bør forskes mer på.

NOU 2012:15 Politikk for likestilling påpekte at det mangler kunnskap om hvordan kjønn virker sammen med klasse og etnisitet. Det bør også undersøkes hvordan kjønnsforskjeller i frafall varierer. Er det særlige utfordringer knyttet til utradisjonelle utdanningsvalg? Hvordan inkluderer eller ekskluderer utdannings- og læringsmiljø ulike grupper studenter?

AFI har laget rapporten *Å være utlending er ingen fordel*³² på oppdrag fra Komiteen for kjønnsbalanse og forskning. Litteraturoversikten viser at det er lite forskning om karriereløpet til personer med innvandrerbakgrunn i Norge og Norden. Rapporten viser at masterstudenter med innvandrerbakgrunn i større grad enn andre studenter har ambisjoner om å arbeide med forskning. Personer med innvandrerbakgrunn har lavere sannsynlighet for å få en stilling i akademia sammenlignet med flertallsbefolkningen. Rapporten påpekte behov for longitudinelle studier som ser på karriereløpet til etterkommere av innvandrere i høyere utdanning. Analysen må inkludere samspill mellom kjønn og etnisk bakgrunn.

UH-sektoren har et visst forbedringspotensial for å ta relevant utdanningsforskning i bruk for egne utdanninger.

9 NASJONALE RAMMEVILKÅR

9.1 ENDRINGER I REGELVERK, FINANSIERING OG STYRENDE DOKUMENTER

Vi oppsummerer her de forslagene vi har lansert eller kommentert, som er knyttet til endringer i regelverk eller styrende dokumenter:

- UHR støtter studentenes krav om fortsatt forbedret studiefinansiering og tilgang på studentboliger.
- KD bør vurdere behov for endringer i kvalifikasjonsrammeverket
- KD bør vurdere en endring av *Forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger*.
- Det bør utvikles en nasjonal modell for veiledningsutdanning for praksisveiledere.
- Finansieringsmodeller for praksisstudier må vurderes.
- Et nasjonalt avtaleverk for samarbeid om praksisstudier, basert på enighet om kvalitetsindikatorer, bør komme på plass.

9.2 INSENTIVORDNINGER

Hovedmengden av insentivmidler for utdanningsvirksomheten er knyttet til den resultatbaserte delen av tildelingen i form av uttelling for studiepoengproduksjon. I fremtiden vil det også knyttes resultatbaserte midler til kandidatproduksjonen.

I brev 12. februar 2015³³ ga UHR følgende innspill til statsbudsjettet 2016:

Undervisningskompetanse bør bli meritterende og en insentivordning for satsing på heving av undervisningskompetanse bør vurderes. Ordningen med Sentre for fremragende utdanning (SFU) bør bygges ut og videreutvikles. SFU-er bør gi uttelling i finansieringssystemet lik det

³² <http://kifinfo.no/binfil/download.php?did=10565>

³³ http://www.uhr.no/documents/UHRs_innspill_til_statsbudsjett_2016_L_39986_.pdf

SFF gjør. Det bør arbeides med å få til en bedre kobling mellom eksellent forskning, eksellent utdanning og virkemidler på utdanningsfeltet.

UHR er fornøyd med at det er åpnet for en ny utlysning av SFU-er.

9.3 DEPARTEMENTAL KOORDINERING OG SAMORDNING

Det er viktig med et godt samarbeid mellom Kunnskapsdepartementet og øvrige sektordepartementene, samt effektive nasjonale støttetjenester fra KDs underliggende organer.

- Innenfor de helse- og sosialfaglige utdanningene er det behov for en lovfesting av et likelydende «sørge for»-ansvar for utdanningsoppdraget til alle tjenesteområder av betydning for praksisstudier i profesjonsutdanningene. UH-sektoren har ansvaret for kvalitet i utdanningene, men har ingen styringsrett med hensyn til prioriteringer og ressursbruk ute i tjenestene. Utdanningskvalitet i praksistunge profesjonsstudier er derfor i særlig grad avhengig av forutsigbare rammer for samarbeid med tjenestene. Særlig gjelder dette kommunal sektor, NAV og barnevernet. Et bedre avtaleverk kan også gjøre en forskjell, men dette er et så sentralt punkt for det langsiktige arbeidet med kvalitetsutvikling av profesjonsutdanningene, at UHR mener lovfesting må til.
- Vurdere mulige modeller for et forbedret samarbeid mellom UH-sektoren, videregående opplæring og fagskolesektoren for å oppnå mer helhet og sammenheng i utdanningssektoren.
- Sørge for effektive og brukernære nasjonale støttetjenester til UH-institusjonene, jf. UHRs innspill³⁴ til rapporten «Kunnskapssektoren sett utenfra».
- Lov om statens ansatte er nå på høring, og UHR vil avgi høringsuttalelse. Det er viktig at vi ikke har lovbestemmelser som hindrer bruk av eksellente forskere i undervisningsøyemed.

9.4 SAMARBEID PÅ TVERS AV INSTITUSJONER

Universitets- og høgskolerådet (UHR) er det viktigste samarbeidsorganet for norske universiteter, vitenskapelige høyskoler og høyskoler, og spiller derfor en viktig rolle for kvalitetsutvikling i sektoren. Utdanningsinstitusjonene er autonome og har ulik profil, men i UHRs strategiske enheter og utvalg møtes institusjonenes ledere og fagfolk for å komme fram til felles løsninger eller dele gode eksempler på kvalitet i utdanningene. På denne måten arbeides det fram gode praksiser og løsninger for og av institusjonene selv. Eksempler på det er utviklingen av retningslinjer for lærerutdanningene, praksisprosjektet innenfor helse- og sosialfagene samt UHRs arbeid med samordning av karakterbruk.

UHR er også institusjonenes talerør overfor nasjonale myndigheter, og representerer institusjonene når det er behov for overordnede vurderinger eller en felles stemme, for eksempel i forbindelse med høringer på Stortinget, sonderinger med departementet eller lignende.

10 EKSEMPLER

Departementet har bedt om eksempler på utdanningstilbud eller utdanningsopplegg med særlig god kvalitet eller gode resultater. UHR viser til gode eksempler i universitetenes og høyskolenes innspill, men vil løfte fram tre eksempler på gode utdanningsopplegg i helse- og sosialfaglige utdanninger som også kan ha overføringsverdi til andre utdanninger i UH-sektoren: digitalisering av pedagogikken, tverrfaglig samarbeid og internasjonalisering. Eksemplene er valgt fordi de også viser kombinasjoner av dette. En utfyllende beskrivelse av eksemplene er vedlagt.

³⁴ <https://www.regjeringen.no/contentassets/9765e267d0e64f76b1ec32cd79c80f93/uhr.pdf>

10.1 DIGITAL PRAKSISFORTELLING SOM REFLEKSJON OVER EGENE PRAKSISERFARINGER

Barnevernspedagogutdanningen ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

Begrunnelse

Pedagogisk nybrottsarbeid i samspillet mellom profesjonsutdanning og praksisfelt. Metoden er godt egnet for å øke innslaget av internasjonalisering i utdanningene for både studenter og lærere.

10.2 TVERRFAGLIG SAMARBEID OVER LANDEGRENSENE OM BARNEVERN OG SOSIALT ARBEID:

Internasjonalt semester 2006 -2016 ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

Begrunnelse

«Internationalisation at home»: 10 års målrettet erfaring med utvikling av et multikulturelt og flerfaglig læringsmiljø og metodikk som bidrar til tverrprofesjonelt og internasjonalt samarbeid i utdanning og praksis om utsatte barn og unge.

10.3 TVERRPROFESJONELL SAMARBEIDSLÆRING (TPS) SOM KUNNSKAPSOMRÅDE OG PEDAGOGISK METODE I DE HELSE- OG SOSIALFAGLIGE PROFESJONSUTDANNINGENE

1. Tilrettelegging for og utvikling av innhold og metodikk for tverrprofesjonell samarbeidslæring ved UiT Norges arktiske universitet.
2. TVEPS – et samarbeid om tverrprofesjonell samarbeidslæring i praksis (TVEPS) mellom Universitetet i Bergen, Høgskolen i Bergen og flere kommuner i nærområdet.

Begrunnelse

Tverrprofesjonell samarbeidslæring som begrep og praksis ble introdusert i Samspillmeldingen (2012). Hensikten var å stimulere til økt bruk av aktiv samhandling mellom studenter fra flere profesjonsutdanninger slik at de trenes til det teamarbeidet som forutsettes i helse- og velferdstjenestene. Bruk av TPS i praksisstudiene utvider samarbeidet mellom fag og profesjoner, og åpner for faglig nytenkning og innovative løsninger i helse- og velferdstjenestene.

Universitets- og høgskolerådet ser frem til en fortsatt spennende dialog om kvalitet i høyere utdanning.

Vennlig hilsen

Vidar L. Haanes
styreleder

Alf Rasmussen
generalsekretær

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UHR

Vedlegg:

Brev fra UHR av 24.06.15: Om arbeidslivserfaring i høyere utdanning (L)(43376)

Skisse til mulig nytt styringssystem for de helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene - notat fra NFE-HS 10.01.16

Eksempler på "utdanningstilbud eller utdanningsopplegg med særlig god kvalitet"

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres referanse:

Vår referanse:
15/41-2

Vår dato:
24.06.2015

Om arbeidslivserfaring i høyere utdanning

Bakgrunn

Det vises til notat datert 2. februar 2015 og møte 23. februar 2015, hvor Utdanningsutvalget ble invitert til å komme med innspill om «muligheter for å utvikle ordninger for frivillig arbeidslivserfaring for studenter, for de utdanningene som ikke har dette gjennom praksis.» Utdanningsutvalget støtter departementets fokus på arbeidslivserfaring i utdanningen, og takker for muligheten til å gi innspill. Utdanningsutvalget er enig i at det er viktig å få til mer på dette området, og ser fram til at arbeidslivserfaring i utdanningen blir et tema i den varslede stortingsmeldingen om utdanningskvalitet.

Innspill til departementets videre arbeid

Behov for begrepsavklaringer

I det videre arbeidet er det nødvendig med begrepsavklaringer, og tydelige beskrivelser av hva som er målsetninger, tiltak og andre virkemidler.

Departementet skriver om «arbeidserfaring i utdanningen» og om «praksis» og knytter det konkret til «arbeidsplasser». I andre sammenhenger brukes «arbeidslivsrelevans i utdanningen». «Arbeidslivsrelevans i utdanningen» er et bredere begrep som kan kobles til utdanningens faglige innhold og vurdering, praksis, metodebruk og arbeidsform. «Arbeidslivserfaring» kan også forstås bredere, på lik linje med «arbeidslivsrelevans», men da må departementet ikke snevre det inn til utplassering i arbeidslivet.

Begrepsbruken er viktig fordi den kan bidra til å åpne eller lukke diskusjoner og løsninger. Et viktig poeng må være at begrepsbruken åpner for mangfoldet og variasjonen i løsninger, og er tilpasset en sektor med ulike utfordringer.

Begrepet «praksis» bør også tydeliggjøres. Det er forskjell på praksis som er en integrert del av studieprogrammet og som innebærer at studenten har en praksisveileder, praksis som inngår som et (valg)emne i studieprogrammet, eller relevant praksis som kommer i tillegg til, men ikke inngår i studieprogrammet. Formidling av jobber og samarbeidsavtaler som legger til rette for at studenter får jobberfaring hos relevante arbeidsgivere i ferier eller i etterkant av studier er eksempler på det siste.

Arbeidslivserfaring som en integrert del av studiet

Utdanningsutvalget er opptatt av at arbeidslivserfaring, her forstått som praksis, som hovedregel ikke skal komme i tillegg til, men kobles til studiene. Det er viktig for kvaliteten på utdanningen og studentenes læring at praksis eller annen arbeidslivserfaring er forankret i fagmiljøene, inngår i læringsutbyttebeskrivelsene og kobles til undervisning og vurdering. Det innebærer at arbeidslivserfaring bør som hovedregel være studiepoenggivende.

Et mangfold av tiltak

Universiteter og høyskoler har ansvar for å tilby utdanning av god kvalitet og som er relevant for samfunnet. Det innebærer også å gjøre studentene best mulig rustet til å takle overgangen fra studier til arbeidsliv og kunne «omsette» sin faglige kompetanse i en arbeidslivsetting. For å få til dette, er det viktig å skille mellom mål og tiltak på nasjonalt, institusjons- og programnivå. Det er også nødvendig å ta hensyn til institusjonelle- og faglige ulikheter. Ett og samme tiltak fungerer ikke for alle. Utdanningsutvalget er opptatt av at departementet må styre på mål og måloppnåelse, og mener at det ikke er mulig eller hensiktsmessig å innføre felles, konkrete krav for alle utdanninger.

Utvalget mener det er viktig å jobbe systematisk på alle nivåer, fra det studienære til det politiske, for å styrke samarbeidet og øke forståelse for gjensidig nytte av samarbeid mellom arbeids- og næringsliv og utdanningsinstitusjonene. Det må skje på fag- og institusjonsnivå, men Kunnskapsdepartementet kan også spille en viktig rolle som døråpner og premissleverandør gjennom tydeligere forventninger til institusjonene om tettere samarbeid med arbeids- og næringslivet og gjennom bedre samordning med andre departementer og politikkområder.

Eksempler på tiltak på institusjons- og programnivå

Praksis, i betydningen av utplassering i arbeidslivet, kan være svært positivt for studentens motivasjon, gjennomføring og lette overgangen til arbeidslivet, men utdanningsutvalget mener at det som oftest er snakk om en samling av mange ulike tiltak. Det er stor bredde i utdanningsporteføljen og det er viktig at den enkelte institusjon/det enkelte fagmiljø utfordres til å oppnå mer på dette området og velger tiltak som er best egnet for sine studier. Institusjonene har en hel vifte av mulige tiltak som kan tas i bruk, fra overordnet, strategiske nivå til det helt studienære. Det enkelte tiltak er viktig, men det vil også være viktig å se på summen av flere tiltak:

- Innhenting av faktagrunnlag gjennom kandidat- og arbeidsgiverundersøkelser for å sikre kunnskap om hvordan utdanningene møter de ferdige kandidatenes og arbeidslivets behov.
- Faste møteplasser med arbeids- og næringslivet, på institusjons- fakultets- og/eller studieprogram/fagnivå. RSA er ett eksempel på tiltak på institusjonsnivå, men like viktig er andre faglige eller regionale samarbeidsarenaer og bilaterale avtaler med arbeids- og næringslivet som kommer studentene til gode på institusjons- eller fagnivå. Noen institusjoner har eller jobber med å utvikle avtakerpaneler eller paneler på fakultets- eller fagområdenivå. Rolle og deltakelse på institusjonsnivå vil være annerledes enn på programnivå, og det er viktig at arbeidet på ulike nivåer ses i sammenheng.
- Innhente erfaringer fra og bruke informasjon fra tidligere kandidaters arbeidslivserfaring (alumner) som informasjon til søkere og studenter, men også å holde tidligere kandidater tett på utdanningsinstitusjonene. Fortsatt være av verdi for tidligere studenter.
- Deltakelse av representanter fra arbeids- og næringslivet i forbindelse med revisjon av eksisterende studieprogrammer, programevalueringer som inngår i institusjonens kvalitetssystem og i vurdering av nye programetableringer (behov og relevansvurderinger).
- Utvikle og tilby praksisemner og/eller utplassering i arbeidslivet i studieprogrammer som ikke har praksis som en integrert, lovpålagt del av studieprogrammet.
- Benytte gjesteforelesere og time- og hjelpelærere fra arbeids- og næringslivet (fra praksisfeltet).
- Legge til rette for at studenter på alle nivåer kan skrive oppgaver for og i samarbeid med arbeids- og næringslivet, eksempelvis ordninger som formidle oppgaver fra arbeidslivet til studenter.

- Samarbeide med Karrieresentrene om karrieredager/arrangementer, jobbsøkerkurs og intervjukurs, samt kurs for å mestre usikkerhet og tenke karriere tidlig i studieløpet og bevisstgjøring om egen fagkunnskap i en arbeidslivssetting.

Avslutning

Institusjonene har mange ordninger på ulike nivåer i organisasjonen som virker sammen, og utdanningsutvalget anbefaler departementet i det videre arbeidet å fokusere på målet og diskutere en større bredde av tiltak enn praksis i betydningen utplassering på en arbeidsplass. Dette er kun ett av flere mulige tiltak.

Det hadde vært nyttig å innhente eksempler og erfaringer fra institusjoner i Norge i de andre nordiske landene og legge til rette for mer erfaringsdeling i sektoren. Utdanningsutvalget bidrar gjerne som diskusjonspartner for departementet i det videre arbeidet med å konkretisere og dele gode eksempler fra institusjoner og utdanninger som lykkes i dette arbeidet, enten som tema på konferanser eller i melding fra departementet.

Vennlig hilsen

Ola Stave
generalsekretær

Berit Kjeldstad
leder for UHRs utdanningsutvalg

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UHR og er derfor ikke signert.

Til: statssekretær Bjørn Haugstad
Fra: leder av NFE-HS, dekan Arnfinn Sundsfjord

11.01. 2016

VIKTIG: Dette notatet og den skissen som notatet kommenterer (se s.5 her), er et *uformelt innspill* til statssekretær Haugstad og KD: Det er utarbeidet som en følge av en direkte invitasjon fra statssekretæren i NFE-HS-ledelsens møte med KD den 10. desember 2015, om å levere et oppspill til KD om et mulig nytt styringssystem for de helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene.

Vi gjør oppmerksom på at dette innspillet *ikke er formelt behandlet i noe organ i UHR* ennå (NFE-HS eller UHR-styret). KD kan derfor ikke bruke dette som et offisielt oppspill fra UHR. Notatet er utarbeidet av ledelsen i NFE-HS, og er kjent for generalsekretær Rasmussen.

Argumenter for vedlagte skisse til mulig nytt styringssystem for utvikling og sikring av kvalitet og relevans i de helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene

Tenkningen bygger på utdanningspolitiske analyser og signaler i diverse dokumenter fra KD, som Stjernø-utvalgets NOU 2008:3 *Sett under ett, Meld St 13 (2011-2012) Utdanning for velferd. Samspill i praksis*, og *Meld St 18 (2014-2015) Konsentrasjon for kvalitet - Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren*. Andre viktige kilder er politikk- og strategidokumenter fra HOD, BLD og NAV de siste årene.

1. PREMISSE

Sektoransvarsprinsippet

Et særpreg ved de helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene er at de ligger under KD, men at andre sektordepartementer har sterke interesser i dimensjonering, innhold og organisering av disse utdanningene (primært HOD, ASD, BLD) fordi det har betydning for det ansvaret de har for tilgang på riktig volum og type av kompetanse til sektortjenestene.

Skissen forutsetter at KD og UH-sektoren fortsatt skal ha det overordnede ansvaret for kvalitet i alle deler av disse utdanningsløpene. Men obligatorisk, veiledet praksis i alle disse profesjonsutdanningene foregår på læringsarenaer der KD og UH-sektoren er uten styringsvirkemidler. Derfor er kvalitetssikring av praksisdimensjonen ved studiene helt avhengig av nært samarbeid mellom UH-sektoren og helse- og velferdstjenestene. Bedre kvalitet og relevans i profesjonsutdanninger med vesentlige innslag av praksisstudier er derfor betinget av tverrdepartemental enighet om hvordan sektortjenestenes *medansvar* for kvalitet i utdanning og forskning skal bli tydeligere, mer forpliktende og tilført nødvendige ressurser. Vi forutsetter da at de involverte sektordepartementene kommer til enighet om hvorvidt og på hvilken måte dette kan samfinansieres på tvers av departementene. Følgelig mener vi det særlig er to premisser som må legges til grunn for utformingen av et nytt styringssystem for de helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene:

1.1. Tillit til UH-sektoren

De lange, universitetsbaserte 5- og 6- årige profesjonsutdanningene har aldri hatt rammeplaner (lege, tannlege, psykolog, farmasøyt, ernæringsfysiolog), og heller ikke de mer spesialiserte, 3-årige: De er vist tillit fra start ved å få ansvaret for å opprette og utvikle

utdannings- og forskningsprogram i tråd med samfunnets behov og økende, akademiske krav til faglig og pedagogisk kunnskapsutvikling og kunnskapsbasert utdanning.

De 14 3-årige helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene har nå vært i høyskolesystemet fra midten av 1980-tallet, altså i ca 30 år. De har vært stilt krav til *som akademiske gradsutdanninger (bachelor-nivå)* fra 2003, og styres gjennom UH-loven fra 2005 med utdanningskrav på linje med de som gjelder for de lange profesjonsutdanningene. Åtte av disse 14 har nå KD-initierte rammeplaner preget av styringslogikk fra 1980- og -90-tallet, og disse bør fases ut raskest mulig: de er faglig konserverende og hemmer nytenkning og endring. Det bør i stedet legges opp til prosesser der man bruker UHR-strukturen til å fremme nasjonalt samarbeid om kvalitetsutviklingen av hver av disse profesjonsutdanningene i dialog og nært samarbeid med helse- og velferdstjenestene det utdannes til.

KD, som eierdepartement, må ha tillit til at UH-institusjonene kan utvikle de profesjonsfaglige bachelor- og masterprogrammene på en god måte og i et mer langsiktig perspektiv, i tråd med både relevanskravene fra helse- og velferdstjenestene, og de akademiske krav som følger av UH-loven, kvalifikasjonsrammeverket og institusjonenes faglige autonomi.

1.2. Forpliktende deltakelse og gode avtaler

Det trengs mer forpliktende avtaler over flere nivå mellom en eller flere UH-institusjoner og nasjonale, regionale og lokale aktører med ansvar for helse- og velferdstjenestene: Dette er et type partssamarbeid som partene må få både myndighet og ressurser til å utforme og utvikle på en samfunnsnyttig og god måte.

Dette skjer allerede i større eller mindre grad både nasjonalt og regionalt, men det er ikke forpliktende nok. Et nødvendig avtaleverk bør forsterkes gjennom lovforankring som gjør det lettere å få satt arbeidet mer i system på en måte som forplikter partene. Også her vil det være nyttig og nødvendig å bruke UHR-systemet som kanal for nasjonal informasjonsflyt, etablering av gode arenaer for dialog og koordinering, med mer.

2. OM DEN FRAMLAGTE SKISSEN – se s.5:

- Vi har hentet inspirasjon til skissen fra det arbeidet Nasjonal Råd for teknologisk utdanning har gjort med revisjon av de nasjonale retningslinjene for fem hovedgrupper av *ingeniørutdanning*, og det tilsvarende arbeidet Nasjonalt Råd for lærerutdanning nå har overtatt fra KD, med revisjon av nasjonale retningslinjer for syv typer av *lærerutdanninger*.
- Skissen forutsetter at de helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningsgruppene i UH-sektoren skal styres likt, og gis samme grad av tillit og handlingsrom fra KD og øvrige departementer engasjert i kvalitet og relevans i disse nitten profesjonsutdanningene¹

¹ **19 profesjonsutdanninger per dato:** Lege, ernæringsfysiolog, psykolog, farmasøyt provisor, farmasøyt reseptar, tannlege, tannpleier, tanntekniker, sykepleier, bioingeniør, radiograf, audiograf, optiker, ortopediingeniør, ergoterapeut, fysioterapeut, vernepleier, barnevernspedagog, sosionom

- Skissen er basert på at UHR settes i stand til å legge til rette for at faglig autonome UH-institusjoner og hovedaktørene i helse- og velferdstjenestene det utdannes til, kan inngå i et langsiktig, strukturert og konsensusbasert samarbeid om utvikling av de helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene. Kjerneaktiviteten vil være dynamisk oppfølging av arbeidet med læringsutbyttebeskrivelser på programnivå (sluttkompetansen per profesjonsutdanning)
- Skissen legger til grunn at forslaget fra Samspillmeldingen om en tydeligere styring med hva som skal være *felles grunnkompetanse* på tvers av alle helse- og sosialfaglige profesjonsutdanninger, blir fulgt opp. Det KD-initierte prosjektet *Felles innhold i helse- og sosialfagutdanningene* har 1.6.2015 levert KD et forslag til et antall felles kompetanseområder med læringsutbytte-beskrivelser på forskriftsnivå. Blir en versjon av dette innført i form av en ny type felles og overordnet forskrift/rammeplan, vil det bidra til innarbeiding av *en felles kunnskaps- og kompetanseplattform* som en integrert del av profesjonsidentiteten for alt nyutdannet helse- og sosialpersonell.
- Det store løftet vil bli å iverksette arbeidet med å utvikle nasjonale retningslinjer som definerer hver profesjonsutdanning gjennom å fastsette krav til profesjonsspesifikk sluttkompetanse per utdanningsgruppe. Flere av profesjonsutdanningsgruppene er vant til å arbeide slik, men for de åtte gruppene med rammeplaner, vil dette være en stor mulighet til nytenkning og utvikling. I dette arbeidet blir det vesentlig å sikre nødvendig nivå og tyngde i representasjonen fra helse- og velferdstjenestene inn i UH-sektorens kontinuerlige arbeid med kvalitet og relevans i profesjonsutdanningene.

3. HOVEDGREP

Kjernen i forslaget er at vi tror UH-institusjonene vil se det som nyttig og nødvendig at *UHR, i samarbeid med nasjonale, regionale og lokale interessenter i samspillet mellom utdanningssektoren og helse- og velferdstjenestene*, tar ansvar for å utvikle og administrere faglige arenaer som

- 1) utvikler forpliktende, nasjonale retningslinjer for hva som skal være de profesjonsspesifikke kravene til sluttkompetanse hos kandidaten per profesjonsutdanning
- 2) sikrer bred og kontinuerlig nasjonal dialog om kvalitet og relevans innad og på tvers av gruppene av helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningsprogram
- 3) utvikler kriterier og indikatorer for kvalitet og relevans, egnet for bruk i sammenheng med kvalitetsarbeid på institusjonsnivå, godkjenning av utdanningsprogram, tilsyn, komparative studier, med mer (NRT har utviklet et slikt verktøy for kvalitetsvurdering av ingeniørutdanning)

Hovedsamarbeidspartene for UHR og UH-institusjonene i dette arbeidet vil da være:

- *på nasjonalt nivå*: HOD/Hdir, ASD/NAV, BLD/Bufdir, KS og de andre hovedsammenslutningene som representerer arbeidsgivere og arbeidstakere, NSO og

brukerorganisasjonene

- på regionalt nivå: RHF'ene og regionale samarbeidsorgan, KS-regionene, NAV-fylke, barnevernet og andre aktører og eksisterende samarbeidsarenaer for utvikling av kunnskap og kompetanse

4. AKTIVERING AV OG SAMARBEID OM TILSYN MED KVALITET I PRAKSISSTUDIER

NOKUT har godkjennings- og tilsynsansvar med kvaliteten i høyere utdanning, inklusive praksisdelen av profesjonsstudiene. Men heller ikke NOKUT har virkemidler som kan påvirke sentrale aktører som ikke er UH-sektoren. *Helsetilsynet* har ansvar for tilsyn med tjenestene i helsesektoren, barnevernet og NAV. Vi mener dette tilsynet også må omfatte disse tjenestenes oppfølging av lovpålagt medansvar for utdanning og kompetanseutvikling.

Vårt forslag er derfor at departementene (KD, HOD, BLD og ASD) blir enige om å be NOKUT og Helsetilsynet om å utvikle et samordnet kriteriegrunnlag for et koordinert tilsyn med praksisdelen av profesjonsutdanningene og sektortjenestenes rolle og innsats i den sammenheng.

5. MED ANSVAR MÅ DET FØLGE RESSURSER

Ved etableringen av ny ingeniørutdanning i 2011 ga KD Nasjonalt Råd for teknologisk utdanning (NRT) ansvar for å utarbeide nasjonale retningslinjer i sammenheng med implementering av ny rammeplan i perioden 2012-2014. Til dette utviklings- og oppfølgingsarbeidet ble NRT tildelt ca. 4 mill kroner og et noe styrket sekretariat i prosjektperioden. Fra 2014 har Nasjonalt Råd for lærerutdanning (NRLU) overtatt ansvaret for arbeidet med å utarbeide nasjonale retningslinjer for syv typer av lærerutdanning i perioden 2014-2018. For 2015 og 2016 har KD tildelt NRLU til sammen 8 mill kroner til dette arbeidet (2 mill kr i 2015 for å komme i gang, 6 mill kr i 2016). Sekretariatet for NRLU ble styrket med 100% stilling så lenge UHR tilføres midler til NRLUs retningslinjearbeid.

Dersom Nasjonal fagstrategisk enhet for helse- og sosialfaglig utdanning og forskning (NFE-HS) i UHR skal ta en tilsvarende rolle i utvikling, implementering og vedlikehold av nasjonale retningslinjer for 19 helsefaglige og sosialfaglige profesjonsutdanninger, og for forskriftsfestet rammeplan for felles innhold i disse utdanningene, forutsetter dette en ressurstildeling til UHR som står i forhold til arbeidet som skal gjøres.

Omfanget og bredden av involverte fagmiljø vil være vesentlig større enn for NRT og NRLU, så det organisatoriske og administrative apparatet som må på plass for å sikre gode, helhetlige og involverende prosesser blir krevende. På mange måter vil arbeidet ha likhetstrekk med organiseringen av *Praksisprosjektet*, der 14 nasjonale arbeidsgrupper er i sving. Ut fra det kan man begrunne behov for en årlig tildeling på 3-4 mill kroner så lenge utviklingsarbeidet pågår, og en styrking av sekretariatet med en stilling, totalt ca 5 mill kroner.

SKISSE av mulig styringssystem for utvikling og sikring av kvalitet og relevans i helse- og sosialfaglige profesjonsutdanninger:		OVERORDNET NORSK LOV: EU's yrkesdirektiv for visse helsefaglige profesjoner/yrker 1
		↓ inneholder utdanningskrav implementert i Helsepersonelloven
NASJONALT STYRINGSSYSTEM:		utdanningskravene må sikres ivarettatt av UH-sektoren for at fullført UH-utdanning skal gi rett til å søke autorisasjon som helsepersonell
hovedansvarlig aktør	styringsverktøy og føringer	<i>noe utdyping</i>
KD	UH-loven	
KD	Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR) for livslang læring 2	
	<i>Ny styringsmodell gjøres gjeldende for alle helse- og sosialfaglige profesjonsutdanninger av 3, 5 eller 6 års varighet (bachelor- og masternivå)</i>	
KD, i samarbeid med andre dept	Forskrift om rammeplan for felles innhold mm for helse- og sosialfaglige profesjonsutdanninger, utformet i tråd med NKR	<i>NB: forslag til faglig innhold levert KD 1.6.2015 fra KD-initiert prosjekt Felles innhold</i>
UHR, i samarbeid med nasjonale aktører og interessenter i yrkesfeltene det utdannes til 4	1) Utvikle forpliktende, nasjonale retningslinjer for fastsetting av krav til profesjonsspesifikk sluttkompetanse for hver profesjonsutdanning 3	<i>nasjonal koordinering av utvikling, implementering og revisjon av faglige retningslinjer som definerer hver profesjonsutdanning, inklusive kompetansemål for profesjonstilpasset innarbeiding av felles innhold, i hht felles forskriftsfestet rammeplan</i>
	2) sikre aenaer for bred og kontinuerlig nasjonal dialog om kvalitet og relevans i utdanningsprogrammene	<i>utvikle samarbeidet om harmonisering og kvalitetsutvikling av hovedelementer i utdanningsforløpene, fra opptak til ferdige kandidater</i>
	3) utvikle kriterier og indikatorer for høy kvalitet per profesjonsutdanning,	<i>..som grunnlag for tilsyn og faglig og pedagogisk utviklingsarbeid</i>
hver UH-institusjon, i samarbeid med særlig relevante aktører og interessenter i yrkesfeltene det utdannes til 4	utarbeider, utvikler og kvalitetssikrer program-, fag- og emneplaner per profesjonsutdanning	<i>planer som følger av lover og retningslinjer, men også gir rom for utdanningenes egenart og institusjonelle særpreg, i tråd med UH-institusjonenes faglige autonomi</i>

Noter:

- 1) Gjelder for følgende helsefaglige yrker: lege, sykepleier, tannlege, veterinær, jordmor, farmasøyt
- 2) Beskriver læringsutbytte som skiller mellom gradsnivå (bachelor, master, ph.d)
- 3) Nasjonale retningslinjer er retningsgivende i arbeidet med program-, fag- og emneplaner ved hvert UH, men har ikke status som forskrift
- 4) Nasjonale, regionale og lokale aktører med ansvar for tjenester, tjenesteutvikling og kompetanseutvikling i helse-, sosial- og barneverntjenestene, og med lovpålagt medansvar for utdanning/praksisstudier for helse- og sosialfagstudenter

Eksempler på «utdanningstilbud eller utdanningsopplegg med særlig god kvalitet»

NFE-HS prioriterer å løfte fram et par eksempler på gode utdanningsopplegg på særlig viktige utviklingsområder for profesjonsutdanningene i UH-sektoren: digitalisering av pedagogikken, tverrfaglig samarbeid og internasjonalisering. Eksempelene er valgt fordi de også viser kombinasjoner av dette.

ex 1: **Digital praksisfortelling som refleksjon over egne praksiserfaringer**
i barnevernspedagogutdanningen ved Høgskolen i Oslo og Akershus

Begrunnelse:

Pedagogisk nybrottsarbeid i samspillet mellom profesjonsutdanning og praksisfelt. Metoden er godt egnet for å øke innslaget av internasjonalisering i utdanningene for både studenter og lærere

Ved Center for Digital Storytelling (CDS) i Berkeley har man siden 1990- årene utviklet metodikken for det som på norsk kalles *digital historiefortelling*, en metode for å fortelle en kort fortelling på 2-4 minutter gjennom bruk av bilder og egen stemme. I Norge har digital historiefortelling siden 2005 blitt tatt i bruk i alle trinn i utdanningssystemet, fra barnehage til høyere utdanning (Haug, Jamissen og Ohlmann, 2012). Den metoden som brukes i høyere utdanning i Norge er utviklet ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA), der dosent Grete Jamissen har ledet arbeidet med digitale historiefortellinger siden 2005.

Barnevernspedagogutdanningen ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HIOA) har en deltidsutdanning der studentene har sin første praksisperiode på egen arbeidsplass i begynnelsen av deres andre år som studenter. Disse studentene har ofte lang arbeidserfaring innenfor sosial pedagogisk arbeid som i barnehage, skole, barneverninstitusjoner, psykiatri og som fosterforeldre. De fire siste årene har HiOA gjennomført *digitale praksisfortellinger* som en del av den praksisoppsummerende prosessen. Digitale praksisfortellinger bygger på metodikken i digitale historiefortellinger.

Det er flere måter å bruke digital historiefortelling som metode for praksisoppsummering. Det barnevernspedagogutdanningen ved HIOA er særlig opptatt av, er at digital historiefortelling gir en inngang til å reflektere over noe som har berørt dem. Dette skriver Haug og Jamissen om i sin siste bok *Se min fortelling* (Haug og Jamissen 2015). Etter endt praksis gjennomføres det 3 dagers workshop i digitale praksisfortellinger. Da skal studentene konsentrere seg om tre dimensjoner ved det de har erfart i praksisstudiene:

- **Refleksjon:** gjennom arbeid i små grupper får de hjelp av medstudenter og lærere til «finne» og skrive *sin* historie fra praksisperioden, gjennom å lage sin egen film og visning av filmen for en mindre gruppe studenter og lærere. I denne del av workshopen bruker lærerne også metoden «*reflekterende team*».
- **Narrativer:** studentene får trening å beskrive det de har sett, opplevd og føler.
- **Kreativitet:** studentene får tid og rom til å utv. Vi har også et fokus på den kreative prosessen og på kreative uttrykk og ser hvordan det multimodule produktet styrker budskapet og den følelsesmessige dimensjonen.

Gjennom 4 år har fagmiljøet ved barnevernspedagogutdanningen ved HiOA samlet erfaringer med bruk av metoden digital historiefortelling i praksisoppsummering. Evalueringene viser at studentene vurderer arbeidet med digital praksisfortelling som et viktig bidrag til refleksjon og læring over sin praksisperiode, og at metoden gir mulighet til å få fram en annen dimensjon enn det de klarer å uttrykke i sine skriftlige oppgaver. Det som skårer spesielt høyt er spørsmålene « Bevissthet om egne følelser er en viktig del av det å bli barnevernspedagog», «Å lytte til medstudenters fortellinger bidro til nye tanker om mine egne erfaringer», og « Bildene forteller mer enn bare tekst om følelsene mine». Mange studenter har også siden brukt metoden i sitt arbeid med barn og unge.

Internasjonaliseringsgevinst:

Resultatene fagmiljøet ved HiOA oppnår gjennom denne måten å arbeide på, har vekket interesse internasjonalt. Høsten 2015 ble fagmiljøet invitert spesielt til en konferanse ved HAN University of Applied Sciences i Nederland. Dette har resultert i et samarbeid om et felles undervisningsopplegg for studenter i Norge og Nederland. Her vil partene ta i bruk videokonferanser og digitale verktøy for at studentene kan gjennomføre felles workshops.

Dette dreier seg om deltidsstudenter fra begge land, og disse er i full jobb ved siden av studier. Det er derfor vanskelig for denne studentgruppen å få til internasjonalisering ved å reise ut av landet. Bruk av digitale verktøy åpner for nye måter å undervise på og andre former for samhandling og samarbeid. Digitale praksisfortellinger har vist seg å være et spesielt godt verktøy for å få til refleksjon og læring.

Her er en link til en film laget på i en av workshop'ene:

<https://www.youtube.com/watch?v=A4Jaq-7XX4o>

Referanser:

Haug, Kristin Holte, og Jamissen, Grete. 2015. Se min fortelling. Digital historiefortelling i barnehagen. Oslo: Cappelen Damm akademiske.

Haug, Holte, Haug Kristin, Jamissen, Grete og Ohlmann Carsten (red). 2012. Digitalt fortalte historier. Refleksjon for læring. Oslo: Cappelen Damm akademiske.

ex 2: Tverrfaglig samarbeid over landegrensene om barnevern og sosialt arbeid: Internasjonalt semester 2006 -2016 ved Høgskolen i Oslo og Akershus

Begrunnelse:

Internationalisation at home: 10 års målrettet erfaring med utvikling av et multikulturelt og flerfaglig læringsmiljø og metodikk som bidrar til tverrprofesjonelt og internasjonalt samarbeid i utdanning og praksis om utsatte barn og unge.

Ved Høgskolen i Oslo og Akershus samarbeider to profesjonsutdanninger, bachelor i barnevern og bachelor i sosialt arbeid, om gjennomføring av et internasjonalt semester om *Child Welfare and Creative Methods in Social Work*.

Semesteret er åpnet for studenter fra barnevern og sosialt arbeid ved HiOA, og for internasjonale studenter fra utdanninger innen sosialt arbeid, ergoterapi, lærerutdanning, barnehagelærerutdanning, psykologstudier og juss i sosialt arbeid.

Semesteret skal gi mulighet for egne studenter til å få et tilbud om internasjonalisering hjemme, samtidig som det er et tilbud til studenter ved instituttets internasjonale samarbeidspartnere i Europa, og fra andre utdanninger utenfor Europa (USA og Kina).

Semesteret startet høsten 2006 inspirert av *et europeisk samarbeid innen bruk av kreative metoder og aktiviteter i sosialt arbeid*. FB Sozialpädagogik i Hamburg, Tyskland og HAN University of Applied Sciences i Nijmegen, Nederland ble viktige støttespillere for å få semesteret i gang.

Klasserommet er internasjonalt, flerkulturelt og med studenter fra ulike profesjonsstudier fra samarbeidsinstitusjoner i Tyskland, Nederland, Danmark, Sverige, Finland, Polen, Belgia, Litauen og Latvia, samt for «freemovers» fra USA og Kina.

Semesteret har totalt 25 studenter, og det undervises på engelsk, hovedsakelig i verkstedsform med noen teoretiske forelesninger. Verkstedarbeidet gir mulighet for å se sammenhenger mellom teori og praksis, styrker dialogen og øker kunnskapen om hvordan barn og ungdom kan ytre seg og bli sett og

hørt. Teori knyttes til studentenes praksiserfaring og erfaringer fra verkstedene, som dans, dukkeverksted, klatring, musikk, foto, ulike kunstformer, masker, dialog og menneskerettigheter.

Menneskerettigheter med fokus på FNs Barnekonvensjon og artikler som handler om barns rettigheter til å bli hørt, samt rettigheter til lek, kultur, friluftsliv og til å vokse opp uten vold og overgrep er en del av de kreative verkstedene og teoriundervisningen. Studentene får kunnskap om og erfaring med å bruke estetiske metoder og aktiviteter. Etisk refleksjon med fokus på dialog knyttes til estetiske uttrykksformer og det studentene sammen skaper i klasserommet. Med utgangspunkt i studentenes ulike bakgrunn fra egne profesjonsstudier blir erfaringene fra verkstedarbeid knyttet til arbeid med kommende klienter. Refleksjoner og diskusjoner preges av ulike faglige ståsted og gir utvidet faglig utbytte for alle.

Den tverrfaglige og flerkulturelle bakgrunnen i studentgruppen kommer særlig til syne i semesterets praktiske del, hvor studentene i mindre grupper skal planlegge og utføre sine kreative prosjekter med en valgt klientgruppe. De konkrete erfaringene fra prosjektarbeidet knyttes til relevant faglig og teoretisk kunnskap som studentene har med seg fra egne utdanninger og fra den felles kunnskapen de har fått i løpet av det internasjonale semesteret. Refleksjon over egen utvikling, forståelse for hvordan estetiske metoder og aktiviteter gir mulighet for kontaktetablering, relasjonsbygging, vekst og utvikling går igjen i gruppebesvarte prosjektrapporter. Rapportene er studentenes eksamensarbeid. Det tverrfaglige samarbeidet øker kreativiteten og gir rom for nye løsninger.

Med utgangspunkt i høsten 2015 og flyktnings situasjonen i Europa valgte alle studentene å arbeide med unge, enslige asylsøkere i sine prosjektarbeider. I etterkant presenterte studentene sine erfaringer for hverandre, og fikk utvidet kunnskap om nye metoder og innfallsvinkler for hvorfor og hvordan bruke lek, estetikk og aktiviteter i arbeid med flyktninger og barn, unge og mennesker i en vanskelig livssituasjon. Ikke minst erfarte studentene hvordan det å være trygg nok til å bruke seg selv, våge å gå ut av egen «comfort sone» og gi rom for lek og aktiviteter var med på å skape relasjoner, glede og samhandling. Ny kunnskap de har bruk for i en flerkulturell og sammensatt verden.

Lenke til mer informasjon om opplegget: <http://www.hioa.no/eng/Studies/SAM/Courses-taught-in-english/Child-Welfare-and-Creative-Methods-in-Social-Work>

ex 3 **Tverrprofesjonell samarbeidslæring (TPS) som kunnskapsområde og pedagogisk metode i de helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene.**

Begrunnelse:

Tverrprofesjonell samarbeidslæring som begrep og praksis ble introdusert i Samspillmeldingen (2012). Hensikten var å stimulere til økt bruk av aktiv samhandling mellom studenter fra flere profesjonsutdanninger, og slik at de trenes til det teamarbeidet som forutsettes i helse- og velferdstjenestene. Bruk av TPS i praksisstudiene utvider samarbeidet mellom fag og profesjoner, og åpner for faglig nytenkning og innovative løsninger i helse- og velferdstjenestene. Noen eksempler:

1) **Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet (UiT)**

Ved helsevitenskapelig fakultet ved Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet (UiT) satses det stort på tilrettelegging for og utvikling av innhold og metodikk for tverrprofesjonell samarbeidslæring (TPS). https://uit.no/prosjekter/prosjekt?p_document_id=349592

Alle helsefaglige profesjonsutdanninger er involvert flere ganger gjennom studieforløpet. Avhenging av faglig område, målgrupper og tema, koples ulike sammenstillinger av profesjonsutdanninger i diverse TPS-prosjekter.

Her nevnes, som ett eksempel, hvordan farmasistudentene koples på TPS-satsingen ved UiT:

- *TPS felleskurs 10 sp for alle helsefagstudenter i første semester*
Allerede første semester får alle helsefagstudenter kjennskap til TPS i et felles kurs på 10 studiepoeng. Emnet inngår i første år i studieprogrammene for bioingeniør, ergoterapi, farmasi, fysioterapi, radiografi, sykepleie, tannpleie, medisin og odontologi. Emnet har to siktemål; et studieforberedende siktemål som gjelder læring i en akademisk kontekst, herunder kritisk kildebruk, skriftlig og muntlig presentasjon av fagstoff, og et felles profesjonsforberedende siktemål som omhandler kunnskap om helsevesenet, etikk, kommunikasjon og andre tema som er felles for helsearbeidere.
- *TPS pilot – smerteprojektet*
To team bestående av studenter i farmasi (3. år), medisin (5. år), sykepleie (3. år) og fysioterapi (3. år). Fokuset er smerteproblematikk hos pasient på sykehjem i Tromsø. Studentene arbeider sammen om å komme frem til et godt opplegg for pasienten for å oppnå bedre håndtering av dennes smerteproblematikk. Løsningene består ofte av både legemiddel-endringer, fysioterapi-øvelser, ergonomiske hjelpeverktøy samt sosiale tiltak. Prosjektet utføres som et kombinert undervisnings- og forskningsprosjekt hvor de tverrfaglige diskusjoner tas opp på video og analyseres. Prosjektet har fått udelt god tilbakemelding fra studentene.
- *TPS pilot - Felles innskrivning og utskrivning av pasienter på kirurgiske avdelinger*
Ved hjerte-kar-thorax avdeling og gynekologisk-urologisk avdeling ved UNN har det to år på rad vært arrangert et TPS prosjekt hvor sykepleierstudent (2. år), farmasistudent (1. år master) og legestudent (5.år) har arbeidet sammen to dager omkring to ulike pasienter. Første dagen har de tatt imot en pasient sammen og andre dag har de gjort en pasient klar for utskrivning sammen. Ved innskrivning har de fokusert på alle elementer som normalt må på plass (og dette har de utført sammen); sykdomsanamnese, legemiddelanamnese, legemiddelsamstemming, legemiddelgjennomgang, ulike screeninger (ernæring, fall etc.), kliniske målinger (blodtrykk, puls, EKG, vekt etc) samt klargjøring til f.eks. operasjon. Ved utskrivning har de fokusert på at pasienten skal være klart til å reise hjem med den informasjonen som pasienten skal ha med seg; legemiddelinformasjon, oppdatert legemiddelliste, eventuelle resepter på smerte-lindrende behandling, oppfølging av sår etc. Prosjektet har vært udelt positivt mottatt av alle studentene, som sier at de har lært utrolig mye om hverandre, og om hva de ulike profesjonene normalt gjør i disse situasjonene, som ellers ikke utføres i samarbeid.
- Institutt for farmasi ved UiT arbeider nå for å få opp lignende TPS-prosjekter også i kommunene. Målet er at farmasistudenter og andre helse- og sosialfagstudenter kan lære av, om og med hverandre i reelle læringssituasjoner i praksisfeltet, til beste for store pasient- og brukergrupper i kommunal sektor.

2) TVEPS – et samarbeid om tverrprofesjonell samarbeidslæring i praksis (TVEPS) mellom Universitetet i Bergen, Høgskolen i Bergen og flere kommuner i nærområdet

Senter for tverrprofesjonell samarbeidslæring i praksis (TVEPS) er et senter som trener helse- og sosialfagstudenter i Bergen i tverrprofesjonelt samarbeid. I dag er TVEPS et samarbeid mellom Det medisinske odontologiske fakultet, Det psykologiske fakultet, Griegakademiet og Det juridiske fakultet ved Universitet i Bergen, Avdeling for helse- og sosialfag ved Høgskolen i Bergen, Helsetjenestene i Fjell kommune og Byrådsavdeling for helse og omsorg i Bergen kommune.

Kort om opplegget:

Det settes sammen grupper på 3-5 studenter fra ulike profesjonsutdanninger. Studentene møtes en ettermiddag, før de sammen i løpet av en dag utreder pasienter på arbeidsplasser i

kommunehelsetjenesten, vanligvis sykehjem. Studentenes oppgave er å sette sammen en tverrfaglig tiltaksplan for de utvalgte pasientene. De må selv finne ut hvordan de skal jobbe som gruppe, hvordan de skal ivareta pasientens behov og trygghet, og hvordan de best kan kommunisere sin egen kompetanse til de andre i gruppen. Studentene skriver så en felles rapport, og denne blir presentert for og diskutert med ansvarlig helsepersonell for de aktuelle pasientene. I ettertid skriver studentene individuelle refleksjonsnotat om egen læring.

Filosofien bak TVEPS er at mennesker lærer best ved å arbeide selvstendig, få ansvar og arbeide med oppgaver der utkommet betyr noe. Siden 2012 har rundt 420 helseprofesjonsstudenter fått erfaring med tverrprofesjonell samarbeidslæring gjennom TVEPS-praksis.

TVEPS fikk studiekvalitetsprisen i 2013. <http://www.uib.no/tveps>